

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Nedskärningar eller anpassningar?

Nyanlända elevers situation i ljustet av nedskärningarna/anpassningarna i några utvalda skolor i ett invandrartätt område i västra Sverige under perioden 2008-2013.

Ewa Kanclerz & Eliza Herman-Cederlind

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: LAU 925:2
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Vt/2013
Handledare: Zahra Bayati
Examinator: Ingemar Gerrbo
Rapport nr: HT13 IPS07 LAU925

Abstract

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: LAU 925:2 Examensarbete
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Vt/2013
Handledare: Zahra Bayati
Examinator: Ingemar Gerrbo
Rapport nr: HT13 IPS07 LAU925
Nyckelord: nyanlända elever, invandratätt område, nedskärningar

---

The purpose of this study was to illustrate how cuts as a result of the economic crisis in 2008-2013 affected the newcomers' situation and the possibilities to reach the requirements for knowledge, based on the area manager, principals' and teachers' perspectives.

The material we used for the study was made up of semi-structured interviews. We interviewed a psychologist, an area manager, principals and teachers. Most of the interviews were face to face and were recorded on a Dictaphone which we later transcribed and analyzed.

During the process, we focused on the following aspects: acceptance and introduction support for new pupils, local opportunities and work material opportunities, school organization and employment structure, and reaction in the form of protests and demonstrations on restructuring the affected schools as a result of the cuts.

The result that has emerged is that the teachers' main problem was the large increase in workload. The supervisors took no account whatsoever of protests and demonstrations organized in the affected area. It is in this study that we revealed the management did not want to talk about the cuts; they preferred to call it adaptation. They explained the differences, also that there was still as much money per student but schools lost substantial revenue when many students went to independent businesses and stood still with the same fixed costs which in reality meant less money left to spend on students. It was entirely up to the principals to solve the problem, but the conditions were changed all the time.

The result shows that the cuts in some selected schools in their immigrant populations in western Sweden during the period 2008-2013 greatly influenced newcomers' situation. Hopefully, this work can lead to a greater understanding between the professional groups concerned.

Förord

Detta arbete kunde aldrig ha genomförts utan det ovärderliga stöd av vår handledare Zahra Bayati, som med hennes stora tålmod hjälpte oss genom sina synpunkter och kommentarer.

Vi vill även tacka våra "modiga" informanter för spännande intervjuer, utan vars medverkan denna undersökning inte kunde ha genomförts.

Vidare tackar vi våra familjer för deras stöd och förståelse.

Vi tillägnar denna uppsats till de två speciella personer som omedvetet uppmuntrade oss till detta avsevärda arbete.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Förord	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	5
1.1.1 Styrdokument.....	5
1.1.2 Nyanlända elever i den svenska skolan	5
1.1.3 Lokal bakgrund i 2000-talet enligt lokala källor	6
2. Syfte/Frågeställning	7
2.1 Frågeställningar	7
2.2 Begrepp och definitioner	7
2.2.1 Nyanlända elever	7
2.2.2 Invandratätt område.....	7
2.2.3 Nedskärningar	7
3. Litteraturoversikt	8
3.1 Tidigare forskning	8
3.2 Den svenska skolan med fokus på nedskärningarna - historisk inblick	10
3.3 Teoretiska utgångspunkter.....	12
3.3.1 Socialt samspel utifrån Lev Vygotskij.....	12
3.3.2 Erik Eriksons teori	13
3.3.3 Sammanfattning av litteratur	14
4. Metod	15
4.1 Urval	15
4.2 Tillvägagång av empiriska studiers resultat	16
4.3 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	16
4.4 Etiska aspekter.....	17
5. Resultat	18
5.1 Psykologens tankar om nyanlända elever.....	18
5.2 Områdes chefens syn på situationen.....	19
5.3 Rektorernas syn på nyanlända elevers situation	20
5.3.1 Bakgrund/erfarenheter	20
5.3.2 Rutiner angående mottagande och introduktion; Nedskärningarnas inverkan på rutinerna	20
5.3.3 Stöd för nyanlända elever mot bakgrund av nedskärningarna.....	21
5.3.4 Lokalmöjligheter och undervisningsmaterialmöjligheter mot bakgrund av nedskärningarna	23
5.3.5 Ekonomiska krisen inverkan på skolorganisation och anställningsstruktur mot bakgrund av nedskärningarna som indirekta faktorer vilka påverkade nyanlända elever	24

5.3.6 Lärarnas uppfattning på förändringarna i verksamheten utifrån rektorernas perspektiv mot bakgrund av nedskärningarna	25
5.3.7 Protester och demonstrationer	26
5.4 Lärarnas syn på nyanlända elevers situation utifrån nedskärningarna	27
5.4.1 Bakgrund/erfarenheter	27
5.4.2 Rutiner angående mottagande och introduktion. Nedskärningarnas inverkan på rutinerna	27
5.4.3 Stöd för nyanlända elever mot bakgrund av nedskärningarna.....	28
5.4.4 Lokalmöjligheter och undervisningsmaterialmöjligheter mot bakgrund av nedskärningarna	30
5.4.5 Kvaliteten av kunskaps utveckling hos nyanlända elever mot bakgrund till nedskärningarna	31
5.4.6 Skolans ekonomiska läge i perioden 2008-2013 samt ekonomiskkrisinverkan på skolorganisation och anställnings struktur mot bakgrund av nedskärningarna som indirekta faktorer vilka påverkade nyanlända elevers situation.....	32
5.4.7 Demonstrationer och protester	36
5.5 Sammanfattning av resultat	37
6. Diskussion och avslutande reflektioner	39
6.1 Har nedskärningarna direkt påverkat nyanlända elevers situation i följande läsår 2008-2013?	39
6.2 Har nedskärningarna indirekt påverkat nyanlända elevers situation i följande läsår 2008-2013?	41
6.3 Teoretisk analys	43
6.4 Förslag till fortsatt forskning	44
6.5 Kunskapsmässigt bidrag	44
Referenser	45
Bilagor	47
Bilaga 1. Förfrågan om deltagande i intervju	47
Bilaga 2. Intervjufrågor till områdes chefen.....	48
Bilaga 3. Intervjufrågor till psykologen	49
Bilaga 4. Intervjufrågor till rektorer	50
Bilaga 5. Intervjufrågor till lärare.....	51

1. Inledning

”När skolan får problem drabbas alla. Elever med läshuvud får inte möjlighet till vare sig koncentration eller stimulans. Elever med kvickhuvuden får fritt utrymme att spela pajas, och ta mer tid av läraren. Och elever som har svårt för skolan får det ännu svårare när tiden med läraren krymper till obefintlighet.” (Fridolin, 2009, s. 38).

Dessa meningar karakteriserar på ett bra sätt situationen som redan påbörjades under 80-talet och konsekvenserna vilka ”producerat” nedskärningsgenerationer enligt Gustav Fridolin (2009) samt fortfarande drabbar efter följande grupper av unga människor.

Vår resa i utbildningens tecken påbörjades med att vi studerade på universitet i Polen. Därefter jobbade vi som lärare några år i Polen innan vi flyttade till Sverige. I Sverige har vi börjat arbeta 2006 (Eliza) respektive 2008 (Ewa) som modersmåslärare i polska på en språkenhet i västra Sverige, där fick vi våra första inblickar i skillnaderna mellan det svenska och det polska skolsystemet. Inledningsvis observerade vi bara situationen för de nyanlända eleverna och försökte förstå elevernas samt skolornas problem som var de tvungna att brottas med. Med tiden märkte vi att situationen i skolorna försämrades och då bestämde vi oss att analysera problemet djupare.

Sverige är ett mångkulturellt land och det syns att lärarna mer tänker på att förklara olika kulturer, söka gemensamma synvinklar och på det sättet bilda ett bra och öppet samhälle med förståelse för andra kulturer och med hänsyn till den personliga identiteten hos eleverna. I skolorna framställs även demokrati som värdegrund. Man vill ”lyfta fram demokrati som ett övergripande värde, en överideologi”. (*Värdegrundsboken*, 2003, s. 39). Detsamma görs i de polska skolorna – lärarna ställer nu för tiden demokratin som ett av de största värdena. Vi vill understryka att själva ordet ”demokrati” inte bara är en regerings form, men detta begrepp är mycket mer omfattande – när man säger att man förstår demokrati förstår man människovärde, frihet och dialog.

Vi vill fokusera framför allt på nyanlända elever, vi har valt den här gruppen eftersom vi har jobbat i flera år med dylika elever och vi har en insyn i deras behov som förekommer i samband med deras ankomst till Sverige. Modersmåslärares arbete gav oss möjlighet att observera nyanlända elevers problem och behov. Alla våra informanter hade möjlighet att träffa polska nyanlända elever med samtidigt betonar de att man måste hantera problemet övergripande d.v.s. rörande problem drabbar alla nyanlända i samma utsträckning oavsett ursprungen. Polska elevers situation skiljer sig inte från andra elevers läge. Nyanlända elevers situation är mycket komplex och omfattar inte bara pedagogiska frågor utan även den ekonomiska och sociala situationen som man inte får glömma bort. Därför kommer vi att studera problemet övergripande.

Vi har bestämt oss för att begränsa vår studie till några grundskolor som ligger i invandrartäta områden i västra Sverige. Vi intervjuade några lärare och rektorer i de utvalda skolorna samt en områdes chef. Den områdesansvariga psykologens tankar gav oss en helhetsbild av den nyanlända eleven och hans behov. I denna studie har vi valt att inrikta oss på vilket sätt skolorna organiserar hjälp för sådana elever med tanke på nedskärningarna.

1.1 Bakgrund

I detta avsnitt vill vi ge en överblick av vad som står i styrdokument och Skolverkets Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever (2008) rörande problemet som vi studerar, vi beskriver även nyanlända barns situation i allmänhet i den svenska skolan. Dessutom anknyter vi till lokala källor (tidningar) som är en bra utgångspunkt till redogörelse av situation i de beskrivna invandrar täta områdena.

1.1.1 Styrdokument

Enligt läroplanen är skolans uppdrag att ge en likvärdig utbildning med särskilt fokus på de elever som av olika orsaker har svårigheter att nå kunskapsmålen. För att uppfylla läroplanens krav på anpassning av undervisningen måste skolan vara formbar för att på bästa sätt ta till vara på elevernas erfarenheter.

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lgr, 2011, s. 8).

Vidare betonas i läroplanen vikten av demokratiska rättigheter och hänsyn till allas rätt att få möjligheter för att utvecklas efter sin egen förmåga.

Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av särskilt stöd, och samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. (Lgr, 2011, s. 14).

resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som läraren gör (Lgr, 2011, s. 19).

Citatet enligt ovan visar tydligt att skolan är skyldig att avsätta resurser för stödåtgärder åt till exempel nyanlända, som kan behöva hjälp för att få samma möjligheter att utvecklas under samma demokratiska villkor som infödda elever med svenska som modersmål.

1.1.2 Nyanlända elever i den svenska skolan

Nyanlända elevers villkor och därmed erfarenheter är olika, många kommer till Sverige med sina föräldrar, andra flyttar hit ensamma utan en målsman. Det finns barn som direkt får uppehållstillstånd, medan andra inte är ens registrerade hos Migrationsverket på grund av olika orsaker (*Allmänna råd*, 2008, s. 6). Vidare påpekar *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever* (2008) att nyanlända elevers utbildningssituation påverkas i stor grad av familjens möjligheter att bosätta sig och integrera sig i det svenska samhället. I rapporten framhålls att invandrar barn också kan ha vitt skilda psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar t.ex. trauma som ett resultat av händelser i hemlandet, eller under resan till Sverige. Viktigt att notera är att konsekvenserna av ovanstående händelser kan ligga latent under flera år och inte visas innan en tillsynes oviktig faktor utlöser problemet (*Allmänna råd*, 2008, s. 7). Skriften hänvisar även till faktumet att elevernas skolerfarenheter också är varierande. Det finns en grupp av elever som aldrig har gått till skolan medan andra har tillräcklig förståelse om hur utbildningsväsendet fungerar i allmänhet. Inför allt detta måste den svenska skolan förbereda sig för samt inrätta kontroll funktioner för att säkerställa att integrationsåtgärder fungerar på ett tillfredställande sätt.

I Skolverkets *Allmänna råd* påpekas vidare ”att skolan bör ha rutiner för nyanlända elevers introduktion i klassen” (s. 10) vilka är essentiella för att barnen ska kunna påbörja sin skolgång så snart tillfälle ges. Vidare beskrivs i *Allmänna råd* (2008, s. 10) att de första kontakterna som eleven har med läraren i skolan, elevens introduktion, tydliggörande av kunskaper och bakgrund, individuell planering o.s.v. måste genomföras av skolpersonal med respekt och förståelse för elevernas vanor, kunskaper och kultur. Skolans personal måste vara medveten om vad eleven och elevens föräldrar har för förväntningar på den svenska skolan. Vid de första tillfällena informeras dessutom eleven om ”det svenska systemet och skolans innehåll och arbetssätt.” (s. 11). Därför är modersmåslärares stöd i form av studiehandledning betydelsefullt för såväl elevernas kunskapsutveckling som förståelse innan språkbarriären är bruten (ibid. s. 11).

I *Allmänna råd* (s. 15) betonas tydligt ”att skolan är skyldig att ge eleven studiehandledning på modersmålet om hon eller han behöver.” Vidare bör skolan utföra ”undervisningen utifrån varje nyanländ elevs behov och förutsättningar” (ibid. s. 15).

Oftast får eleverna sin första erfarenhet av den svenska skolan från introduktionsklasser (där man först och främst undervisar i svenska språket.)

1.1.3 Lokal bakgrund i 2000-talet enligt lokala källor

Lokala tidningar i det området som vi har studerat skolsituationen i har rapporterat att i slutet av 2008 var området tvungen att spara över 39 miljoner kronor under nästkommande år. Nästan hälften av de besparingarna riktades mot förskolor, grundskolor samt kulturskolan i området. Vidare påpekades i lokala källor att detta orsakade en stor oro och ledde till protester i form av demonstrationer och manifestationer under följande period 2008-2013. I demonstrationerna vilka arrangerades bland annat av Lärarförbundet deltog eleverna, deras föräldrar samt lärarna och kulturpedagogerna som tjänstgjorde i området. Syftet med dessa manifestationer var att avvärja beslut om nedskärningarna som enligt de protesterade skulle leda framför allt till färre antal personal i utbildningssektor som skulle åstadkomma en minskning av lärartätheten i skolan, ökande antal elever i klasserna och mindre utlägg för elevhälsovård. Dessutom understryker de protesterade att nedskärningarna skulle slå kraftigt mot elever med särskilda behov, bland annat mot de nyanlända eleverna. Enligt politikernas planer skulle över 80 tjänster i området tas bort på grund av underskott i budgeten. Ytterligare framhöll skribenten att representanter för politikerna konstaterade att ökande problem i 2010-2011 resulterade i att över 1000 elever bestämde sig att flytta från de kommunala skolorna till andra kommunala eller privata skolor i andra delar av området. Detta i sin tur åstadkom till avsevärd mindre antal elever i skolorna i det först nämnda området. På grund av detta hade politikerna svårt att bevara alla lokaler i det här området. Till följd av detta förekom stora omstruktureringar i vissa skolor i området som resulterade även i nedläggningar av några skolor. Tidningsmännen påvisade att politikerna finner problemet i en stor konkurrens mellan kommunala skolor och friskolor som drar elever till sig med hjälp av bland annat bättre utrustning och undervisningsmaterial. Protesterade uppfattade problemet annorlunda. De tyckte att administrationen absorberade för mycket resurser och här måste letas efter besparingar.

2. Syfte/Frågeställning

Syftet med föreliggande studien är att beskriva situationen som förekom i de undersökta skolorna i Sverige under perioden 2008-2013 samt konsekvenser av omorganisationer som drabbade utvalda skolor.

2.1 Frågeställningar

1. Hur ser nyanlända elevers situation utifrån psykologens, områdes chefs, rektorers och lärares perspektiv ut?
2. Har nedskärningarna direkt eller indirekt, påverkat nyanlända elevers situation under läsåren 2008-2013?

2.2 Begrepp och definitioner

Frågorna som vi ställer i vår studie innehåller några centrala begrepp, vilka måste preciseras. Dessa begrepp är som följer: *nyanlända elever*, *invandrartätt område*, *nedskärningarna*.

2.2.1 Nyanlända elever

”Med nyanlända elever avses elever som anländer nära skolstarten eller under sin skoltid i grundskolan, gymnasieskolan eller särskolan och som inte har svenska som modersmål och som bristfälligt eller inte alls behärskar det svenska språket.” (*Allmänna råd för utbildning av Nyanlända elever*, 2008, s. 1). Vidare understryker Skolverket (2010) att nyanlända elever vistas i Sverige på olika villkor och under olika förhållanden. Många har permanent uppehållstillstånd redan vid ankomsten, andra får uppehållstillstånd efter en längre tids väntan på flyktinganläggning eller som inneboende hos bekanta. Sveriges Kommuner och Landsting använder i sin definition en gräns om fyra år och menar att maximalt så länge får en elev ha varit i Sverige för att betraktas som nyanländ (*Utbildning för nyanlända elever*, 2013).

2.2.2 Invandrartätt område

Det finns ingen precis definition av ett invandrartätt område. I denna undersökning avser vi områden med mer än 70 % invandrare eller med invandrarbakgrund högst en generation tillbaka.

2.2.3 Nedskärningar

Enligt Weller (1995, s. 11) är nedskärningarna ett resultat av brister i ekonomisk förvaltning. Nedskärningarna används för att genomföra snabba besparingar och för att behålla verksamhetens likviditet. Vidare påpekar Weller (1995) att sådana lösningar inte ger användbara resultat på lång sikt eftersom problemets kärna ligger hos dålig förvaltning. Minskning av bemanningstäthet verkar vara den enklaste utvägen till den snabbaste lösningen av ekonomiska svårigheter. Nedläggningar av instruktions-program, vilka har direkta fördelar för studenter, bör vara det sista alternativet enligt Weller (1995). Nedskärningar av detta slag väcker starka protester och ifrågasätter kompetensen hos dem som ansvarar för att driva skolsystemet - skolstyrelser och ledare.

3. Litteraturoversikt

En kort översikt av det historiska perspektivet som rör finanskrisen under 90-talet kan ge oss ett relaterat svar på de ovan nämnda frågor som gäller att upptäcka sammanhang mellan nyanlända elever och den nuvarande krisen.

Vi letade efter användbar litteratur och teorier och påträffade fyra publikationer, nämligen *Blåsta* av Gustav Fridolin (2009), *Barn och ekonomisk politik* av Stefan de Vylder (1997), *Hets! En bok om skolan* av Sven-Eric Liedman (2011) och *Skolan mitt i förorten* av Nihad Bunar (2001). Vissa av dem framställde bland annat i sina böcker inverkan av finanskrisen på olika sektorer exempelvis kommunala prioriteringar, omsorg, hälsovård, kultur och fritidsverksamhet. För oss var det mest givande att se deras syn på skolproblemet.

För att kunna jämföra våra erfarenheter rörande problemet letade vi efter tidigare undersökningar. Mycket intressanta och givande var Gabriel Buluns och Marie Anderssons (2009) undersökning *Ungdomars hälsa i spåren av finanskrisen* där forskarna behandlar samband mellan barnhälsa och finanskrisen, dock har de inte koncentrerat sig på elever med särskilda behov. Deras undersökning är genomförd 2009 som ligger närmast i tiden med vår undersökning. Bulun och Andersson (2009) analyserar den delen som gäller hälsokonsekvenser av nedskärningarna på eleverna samt konsekvenser som kan förekomma i samband med nedläggningarna. Viktig är också Nyberg och Persson (2009) avhandling *Nedskärningarnas betydelse för kvalitén en enkätstudie över pedagogers upplevelser av nedskärningarna inom förskolan* där de framställer nedskärningarnas inverkan på förskolan. Vidare kommer vi att anknyta till Lärarförbundets rapport (2013) rapport *Lyssna på lärarna så kan alla elever nå målen*. Till sist refererar vi till Skolinspektions rapporter (2009).

3.1 Tidigare forskning

Bulun och Andersson (2009) skriver i sitt arbete att ”barn och ungdomar är Sveriges framtid och skolan är deras arbetsplats” och författarna är nyfikna över varför samhället måste skära ner på sin egen fortlevnad och framtid. De resonerar kring problemet med tanke på att någon måste betala priset för de ekonomiska problem som rör hela samhället dock i deras arbete finns det inget svar hur samhället försöker lösa ett sådant dilemma.

Författarna understryker vikten av ekonomisk betydelse för skolan. I deras arbete påpekas efter Valfärdsbokslutet att ungdomarna som levde i kristiden 1990-talet var de som var mest utsatta av den finansiella krisen. Vidare betonar forskarna att nedskärningarna som genomfördes i skolan ”ledde till fler som inte fick godkända grundskolebetyg vilket sedan följde med dem upp i vuxen ålder och försämrade deras utbildnings- och arbetsmöjligheter. Detta ledde också till ökad psykisk ohälsa och andra sociala problem.” (Bulun och Andersson, 2009). Vidare framhåller de rollen av sina informanter vilka ligger ansvaret på politikernas arbete som borde lösa alla uppstående problem utan att försöka ekonomisera skolan. De själva relaterar till undersökningen från Novus opinion, där granskades barn i skolåldern 8-12 år om deras kunskaper om finanskrisen. Resultatet av granskningen visade att ”barn faktiskt oroas av finanskrisen”, men den stör inte deras utveckling. Detta som var mest intressant i ovan nämnda studie är att ”konsekvenserna av nedskärningar i skolan drabbar den pedagogiska undervisningen, de sociala relationerna i skolan - framförallt mellan vuxna och elever - vilket resulterar i att ungdomarnas förutsättningar för kunskap, hälsa och god utveckling försämras.” (ibid).

Nyberg och Persson (2009) framställer i sin studie förskolans lärare upplevelser i samband med nedläggningarna samt den här faktorns inverkan på kvaliteten i de undersökta verksamheterna. Resultaten påvisar att de flesta undersökta förskolor drabbades av nedskärningarna i varierande utsträckning som i sin tur resulterade i minskning av personaltätheten per barn. Inte minst viktig enligt Nyberg och Perssons (2009) uttalande är att omorganisationen som förekommit genom nedskärningarnas försorg orsakade orolighet och stress såväl hos barn som hos personal. Analysen visar tydligt att hälften av undersökta verksamheterna inte erbjuder lämpligt stöd för barnen på grund av för stora antal barn i grupper som förenas med tidsbristen hos pedagoger. I vidare betraktande påpekar författarna att vissa förskolor var tvungna att avstå bland annat från planerade aktiviteter förslagsvis gymnastik, musik samt utflykter på grund av nedskärningarna. Dessutom upplever nästan hälften av pedagogerna i de granskade förskolorna att i den uppkomna situationen är det otroligt svårt att anpassa verksamheter efter elevernas behov och förutsättningar. Å andra sidan framhåller Nyberg och Persson (2009) att trots svårigheterna som uppstått i samband med nedskärningarna försöker en del av pedagogerna uppnå strävans mål utifrån dåvarande läroplan dvs. *Lpfö 98* efter bästa förmåga.

6 av 10 lärare påpekar enligt Lärarförbundets rapport (2013) att det finns ett antal elever i klasser som behöver extra stöttning men de inte får den trots att pedagogerna inrapporterar detta. 340 lärare har deltagit i undersökningen och de flesta av dem möter dagligen elever med särskilda behov.

Vidare påvisar rapporten att lärarnas administrativa uppgifter borde reduceras för att kunna ge bättre uppmärksamhet på barns inläring och stöd för elever med särskilda behov. I samband med detta behöver skolorna fler specialpedagoger samt speciallärare som skulle ta ansvar för dokumentation t.ex. utredningar och åtgärdsprogram och samtidigt för professionell undervisnings anpassning efter elevernas individuella behov. På så sätt kan man minska den administrativa belastningen på klasslärarna. Pedagogerna understryker att avsaknad av resurserna ligger till grund för problemet och detta man kan lösa genom flyttning av styrning över insatserna närmare till lärare och rektorer. Ytterligare framhåller Lärarförbundet (2013) att lärarna och rektorerna har bättre förståelse för elevernas behov eftersom de finnas dagligen i barnens omgivning. ”Kunskapen och behoven finns hos lärare och rektorer, medan besluten om resurserna ligger hos politiker och förvaltning.” (Lärarförbundet, 2013).

Värt att nämna är att enligt Lärarförbundet (2013) fler och fler politiker lägger märke till eleverna som behöver ett särskilt stöd.

Lärarförbundet (2013) konstaterar att dröjsmål med särskilt stöd hos eleverna kan leda till allvarliga konsekvenser i framtiden framför allt på arbetsmarknaden.

I rapporten som publicerades 2009 hade Skolinspektionen granskat 14 kommuner och 34 skolor bland annat i grundskolans årskurs 8 och 9. Syftet med denna granskning var att undersöka ”Hur är det att vara nyanländ elev i skolan? Och i vilken mån är undervisningen ändamålsenlig?” I rapporten har Skolinspektionen (2009) bland annat påvisat brister i utbildningen i många av de undersökta skolorna. De upptäckta bristerna innebär att nyanlända elever inte får den likvärdiga undervisning som är garanterad i den svenska skollagen och detta omöjliggör för dem att uppfylla kunskapskraven och nå målen i de enstaka ämnena.

En av skolans viktigaste uppgifter enligt Skolinspektionens granskning (2009) är att kartlägga nyanlända elevers grundläggande kunskap i alla ämnen på mer utvecklade sätt med hänsyn till elevernas tidigare skolbakgrund. Vidare påpekar Skolinspektionen (2009) att en bra genomförd kartläggning är en utgångspunkt till individuell planering, undervisning samt

bedömning och betygsättning. Tyvärr begränsar många skolor pedagogiskt kartläggning bara till svenska språket, matematik, delvis validering och detta är inte tillrådligt enligt Skolinspektionens iakttagelser. På grund av bristfällig pedagogisk kartläggning saknar lärarna underlag till individuell planering som resulterar i oändamålsenlig och undervärdig undervisning.

Ytterligare påpekar Skolinspektionen (2009) att eleverna inte får tillräckligt hjälp på sitt modersmål i form av studiehandledning. ”Enligt grundskoleförordningen och gymnasieförordningen har elever som behöver rätt till studiehandledning på modersmålet och denna möjlighet är avgörande för elevens kunskapsutveckling.” Viktigt att notera är att det förekommer mängder av otydligheter bland skolpersonal, angående studiehandledarens och modersmålslärares roll i undervisningsprocessen hos nyanlända elever. Klassföreståndare förstår inte alltid studiehandledares betydande roll och elevers behov att få hjälp från en sådan person.

En annan typ av problem som Skolinspektion (2009) observerat är den varierande kompetensen hos lärarna som jobbar med nyanlända elever. Granskningen poängterar att lärarna saknar kunskaper om andraspråksinläring och kompetensutveckling i det här området är mycket önskvärt och ansvar för detta ligger i kommunernas uppdrag. Skolinspektionen (2009) konstaterar att i några skolor i området är måluppfyllelse i en avtagande trend. Anledningen till detta är först och främst otillräckliga kunskaper i svenska hos elever samt bristerna av disciplin. Pedagogerna som tjänstgjorde i skolan påpekar att arbetet är svårt och större täthet av lärare i skolan är nödvändig.

Viktigt att notera är att Skolinspektionen (2009) påpekar att inte bara nyanlända elever utan också de födda i Sverige med utlandsfödda vårdnadshavare behöver större stöttning i språkutveckling. Värt att nämna är att Skolinspektionen (2009) genomförde några kontroller i vissa skolor i det invandrartäta område som vi undersöker. Den första inspektionen ägde rum 2009 och den andra genomfördes från hösten 2011 till våren 2012.

3.2 Den svenska skolan med fokus på nedskärningarna - historisk inblick

För att förstå nedskärningarna i skolan måste vi enligt Stefan de Vylder (1997) först se storleken på dem. Skolans andel av kommunernas utgifter har legat konstant kring 30 % under 90-talet. Däremot har 70-talisternas stora barnkullar nu nått skolåldern vilket innebär att skolans resurser per elev har sjunkit.

Vidare har andra utgifter för skolorna som t.ex. kraftiga hyreshöjningar bidragit till att medel till undervisningen i verkligheten minskat med drygt 3 miljarder kronor. För att klara av denna ekvation måste skolorna minska lärartätheten, öka klasstorlekarna, nedskärningar i undervisningsmaterialsmöjligheter samt minska hemspråks- och special undervisning. Enligt Skolverkets studier som visas i Stefan de Vylder (1997) saknade en del elever årskurs 9 grundläggande kunskaper i matematik. Å andra sidan är viktig att notera enligt de Vylder (1997) att:

sambanden mellan skolans resurser och elevernas studieresultat är inte lätta att mäta och en rad internationella studier har visat ett svagare samband än man kanske skulle vänta mellan t.ex. klasstorlek och studieresultat. Det är därför svårt att säga var ”smärtgränsen” går, dvs. den storlek på besparingarna som ger avläsbara resultat i form av sämre kunskap. Den svenska skolan torde fortfarande vara av god- och framför allt jämnhetskvalitet, i ett internationellt perspektiv. (De Vylder, 1997, s. 86).

Vidare påpekar de Vylder (1997) att lärarbristen givetvis är en stor faktor till att många elever har svårt att nå upp till målen. Anledningarna till att det är så svårt att rekrytera kompetenta lärare beror till vis del på de låga lönerna samt på den ökade arbetsbördan inom läraryrket. Besparingarna har slagit hårdast mot de svagaste eleverna. Specialundervisningen minskade med 26 % mellan 1991 och 1997 vilket huvudsakligen inverkat på stödet till elever med dyslexi även anslag för psykologer och kuratorer har minskat (De Vylder, 1997, s. 87). Dessutom konstaterar de Vylder (1997) att segregeringen i samhället börjar nu även visas i skolan, där den ökande valfriheten när det gäller att välja skola förstärker klyftorna. Nyanlända familjer får ofta bostad i invandrartäta områdena eller i förorterna där de mindre attraktiva skolorna ligger. Slutligen understryker de Vylder (1997) att:

Politikernas tal om ”satsning på utbildning” och ”det nya kunskapssamhället” klingar mycket falskt. Vi fick inte, som utlovades, ”världens bästa skola”- däremot har vi fått en sjunkande kvalitet på den svenska utbildningen. (De Vylder, 1997, s. 89)

Sven-Eric Liedman (2011) berättar i sin bok *Hets! En bok om skolan* om läroplanen Lpo 94 vilken ersatt Lgr 80 och enligt honom var det de mest markanta förändringarna den ökade betoningen på skolans fostrande uppgift. Vidare skriver författaren att samtidigt var det minskat fokus på reell kunskap och riktning mot ett mer kunskapsinhämtande lärande inleddes. Denna reform skulle genomföras just som Sverige drabbades av en större ekonomisk kris. Som i alla kriser som drabbar det offentliga slog den enligt Liedman (2011) hårt mot skolorna som tvingades till att spara. ”Lärare avskedades och klasserna blev större och kuratorer, psykologer och andra som kunde utgöra ett stöd för eleverna försvann så gott som helt från skolorna.” (Liedman, s. 101). Dessa nedskärningar drabbade dem som redan hade det svårast, nämligen elever från familjer utan studie tradition, elever med koncentrations svårigheter eller elever med bristfällig eller ingen kunskap i det svenska språket. Slutligen konstaterar Liedman (2011) att i och med detta hade grundskolan misslyckats med sin viktigaste uppgift, nämligen att minska klassklyftorna inom utbildningsområdet.

I sin avhandling ”*Skolan mitt i förorten*”(2001) lägger Nihad Bunar tonvikten på att skolorna med ett stort antal invandrarelever har ett lågt socialt anseende och detta leder till att barn är tvungna att leva i isolering från majoriteten (Bunar, s. 152). Bunar (2001) menar att det finns en tendens i Sverige att mer etablerade familjer i de invandrartäta områdena flyttar sina barn till andra skolor med bättre renommé där antalet svenska elever är större. Detta händer bland annat på grund av stigmatisering i de ovan nämnda områdena. Stigmatiseringen medför att skolornas utvecklingsmöjligheter minskas drastisk. Mindre antal elever leder till försvagning av skolans budget som i sin tur innebär minskning av personaltätheten och ”personalens resignation inför det faktum att deras arbete ständigt underkänns.” Ofta uppfattas invandrartäta områdena som huvudkällan av problem som förekommer exempelvis är upprepade gånger skolorna betecknade som bråkiga och stökiga (ibid. s. 176-178). Bunar (2001) anknyter till en belgisk studie där läser man att skolorna som är välsituerade undviker att mottaga elever med invandrarbakgrund. Dessa elever bedöms ”negativt och tenderar att förstöra skolans goda rykte.” (ibid. s. 250). Bunars (2001) undersökning påvisar att personerna som dagligen är verksamma i sådana skolor, bland annat rektorer och lärare är tvungna att brottas med praktiska problem som ekonomiskt läge, avsaknad av disciplin, skolk eller språksvårigheter. I samband med detta ligger frågorna om demokrati och jämlikhet på en annan nivå (ibid. s. 251).

För det första har skolan av hävd varit en stängd institution som satsar alla befintliga mänskliga och ekonomiska resurser på den vardagliga skolverksamheten. Konsekvensen är att ett alltför litet utrymme blir kvar för den väsentliga utvidgningen av den verksamhet. (ibid. s. 281).

Gustav Fridolin (2009) beskriver och analyserar i sin bok ”*Blåsta*” några problem som uppstod i den svenska skolan under 90-talet i samband med finanskrisen som slagit runt i hela världen i den här perioden. Vidare i samma bok betonar författaren att kommunernas läromedels inköpsmöjligheter minskades drastiskt under 90-talet, ”från 1077 kronor per elev i grundskolan 1988 till 503 kronor tio år senare.” Idag brottas svenska systemet med liknande problem – nedskärningarna leder till att resurser för eleverna minskade drastiskt, som slutligen kan leda till svårigheter att utbilda lyckande.

Fridolins (2009) analys visar att lokalkostnaderna ökade kraftigt. Tack vare höga hyror ”kunde kommunerna hämta hem mer pengar från skolorna” (s. 36) och samtidigt dölja nedläggningar som utgjorde 10 % av skolans ekonomiska kalkyl. Fridolin (2009) visar även att situationen försämrades när inte bara lärarna (var femte) utan även annan skolpersonal (speciallärare, kuratorer osv.) försvann från skolorna. Man behövde inte vänta längre på resultanten av neddragningarna i skolorna nämligen antalet elever som gick vidare till gymnasiet minskades. Slutligen resonerar Fridolin (2009) om ”resurser, siffror och diagram”, som enligt författaren tillåter att glömma bort det som var allt viktigaste: människor. Människor som mitt i skolåldern tappade engagemang och motivation (ibid, s. 47).

3.3 Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt kommer vi att beskriva Lev Vygotskijs teori med särskild fokus på socialt samspel. Därefter följer resonemang kring Erik Eriksons tankar om barns utveckling. Enligt våra uppfattningar återspeglar deras tankar problem som vi tar upp i vår uppsats.

3.3.1 Socialt samspel utifrån Lev Vygotskij

Enligt Vygotskij (2002) man får inte betrakta omgivningen som något yttre mot barnet utan något som starkt påverkar lyckade prestationer och vidare belyser han att:

Den väsentliga skillnaden mellan barns omgivning och djurs omgivning är att människans omgivning är den sociala omgivningen och barnet är en del av den här levande omgivningen. Detta innebär i sin tur att omgivningen inte är någonting yttre mot barnet. Om barnet är en social varelse och hans/hennes omgivning är social då kan man sluta sig till att barnet är en del av den här sociala omgivningen. (Vygotskij, 1997, s. 205 Egen övers.)

Social kompetens är för den ryska forskaren (refererad i Strandberg, 2006) såväl en grund i människornas utveckling som en typ av mänskligt samspel. Enligt Strandberg (2006) anser Vygotskij att barnens skicklighet inom alla situationer har sitt ursprung i sociala relationer. Samspelet är grundläggande för mänsklig utveckling och Vygotskij identifierar det här begreppet med lärande och utveckling. I den här processen spelar språkliga interaktioner en betydelsefull roll dvs. kommunikativa, sociala samt intellektuella funktioner. Barnet betraktar språkliga verktyg som ett slags instrument till sin tankevärld. Grund för lärande ligger i samverkan mellan yttre och inre aktivitet. (ibid.) .

Vygotskij (enligt Strandberg 2006) anser att ”sociala interaktioner förser barnet med språk” (Strandberg, 2006, s. 48) samt ”Ju fler spännande interaktioner vi har desto fler spännande tankar kan vi utveckla.” (ibid, s. 49).

Vygotskij (2002) analyserar i sina psykologiska uppfattningar olika utvecklingsperioder hos barn bland annat 1, 3 och 7 års kris samt utveckling under puberteten. I början av varje utvecklings period observerar man ett unikt samspel mellan barnen och omgivningen som omger hen. I centrum står emellertid den sociala bakgrunden. Processen kallar Vygotskij social utvecklings situation, som är utgångspunkten till alla dynamiska förändringar som pågår under en bestämd tid. Ytterligare betonar Vygotskij (2002) att barnens personlighet hämtar nya egenskaper från den sociala verkligheten som även är den centrala källan i utvecklingsprocessen. Detta är vägen att omforma något som är socialt till individuellt. Under uppväxten är medvetenhetens struktur hos barn och förändrar dynamisk därför är omgivningen där barnen växer upp så viktigt för utvecklingen. Man kan inte analysera processen utan anknytning till den sociala bakgrunden eftersom den fastslår inriktning av utveckling och sätt att begripa världen och sig själv. Enligt Vygotskij (1997) får man inte undersöka omgivningen för sig själv samt utifrån fullständiga aspekter utan avseende på barnet. När barnet passerar vissa utvecklings perioder då blir omgivningen också helt annorlunda utifrån utvecklingens process. Varje steg i barns framtidskridande leder till förändringar i omgivningens inverkan på hen. I Vygotskijs observationer (beskriven av Karandashev, 2011) upptäcktes att omgivningen är kulturbärare att barnets medvetenhet bildas som en verklighetens avspeglings. Det kallas för social tillvaro. I den ryska psykologens övertygelse (enligt Strandberg, 2006) är kulturen och den mänskliga världen enhetligheten enär kulturen utgörs av människor. Vygotskij (enligt Karandashev 2011) implementerar dessutom begreppet interiorisation (eng.) vilket innebär inläring av ett nytt sätt att återspegla verkligheten. Det sättet är närvarande i den sociala utvecklingens situation esenterade till barnet och en vuxen, ett annat barn eller en omgivning. Tack vare interiorisation (eng.) ombildas några komponenter av avspeglings till delvis nya utvecklings former som gradvist förändrar barnens personlighet, hens beteende i närmiljön. Antingen medvetenhet eller personlighet är givna redan från början och en å sidan utvecklar de och andra är de utvecklingsresultat (ibid.).

Leif Strandberg, en av de svenska Vygotskij uttolkarna, betonar vikten av skolmiljöutformning, skapande av en adekvat lärmiljö för elever för att underlätta interaktion. Strandberg (2006) kallar detta för "rum för lärande" som måste utveckla sin stödstruktur och "ommöblera" hela tiden och samtidigt hävdar Strandberg att: "Ett rum kan underlätta lärande. Ett rum kan försvara lärande" (ibid. s. 22). Vidare understryker Strandberg (2006) att ett "dåligt ommöblerat rum" kan leda till utveckling av dåligt och oönskvärt beteende hos eleverna.

Avslutningsvis spekulerar Strandberg (2006) att globalisering påverkar kunskaps lärande och utvecklings tolkningar som bekräftar nedanstående mening " jag brukar tänka mig att globalisering, informations teknologi och demokrati förändrar vår syn på vad kunskap lärande och utveckling är. Globalisering har inburit att vi idag möter nya människor, nya vanor, nya trosföreställningar, nya sätt att leva, nya platser" (ibid. s. 198).

3.3.2 Erik Eriksons teori

Erik Erikson (1997) baserar sina analyser på Freuds teorier. Han påpekar vuxnas roll i barns utveckling särskild med tanke på den långa barndomen som människan har. I sina tankar sysslar han mycket med biologiska och neurotiska nyanser som kan leda till psykiska sjukdomar och olika besvär hos redan vuxna människor som inte fått tillräcklig mycket uppmärksamhet under utvecklingsperioderna av sitt liv. Forskare understryker att det är under skolåldern barn lär sig snabbast i sitt liv, dessutom har vilja och motivation att samarbeta med andra, skapa nya saker och idéer, vill lära sig från lärarna och bli som hens auktoriteter.

(Erikson, 1997, s. 268) Alla barn har ett behov att upptäcka sin identitet, därför är det så viktigt att låta dem lära sig aktivt. Enbart på det sättet kan de känna sig värdefulla.

Erikson märker även att utbildningen måste vara kontinuerlig och logisk, annars blir den missförstådd och kan resultera i avskräckning (Erikson, 1997, s. 270). Lärare har som sitt mål att förbereda elever till olika yrken. I vårt samhälle är det kanske mer viktigt att iaktta elevers begåvningar och uppmuntra till utvecklingen så att i framtiden hen har verktyg att vidareutbilda sig eller arbeta i ett yrke hen vill. Bakgrunden är att ställa klara krav och mål.

Under den tiden är det farligt för barnet att känna sig olämplig eller underlägsen. Om barnet inte har förtröstan att behärska ett verktyg och färdighet eller inte tror på sin status bland sina partners, kan hon eller han avskräcka sig att identifiera sig själv med den världen och verktyg. (ibid. s. 270, Egen övers.).

Det hämmar barnets utveckling eftersom man börjar söka aktiviteter som kan bekräfta ens identitet och självkänsla. Om skolan inte uppfyller elevers förväntningar och förhoppningar kan hen brottas med olika problem med sin identitet och även med sin psykiska hälsa. (ibid. s. 271)

3.3.3 Sammanfattning av litteratur

I den utvalda litteraturen påvisades att de ekonomiska faktorerna har avgörande inflytande på skolans belägenhet. Nedskärningarna som genomförs i skolorna leder till en försämring av undervisningskvalitet som resulterar i att måluppfyllelse i enstaka ämnena är på mycket låg nivå och det är svårt att anpassa undervisningen efter elevernas behov och förutsättningar. Författarna lyfter bland annat fram minskning av personaltätheten per elev, ökning av klasstorleken, minskning av resurser för eleverna, stor arbetsbelastning bland lärarna. I samband med detta erbjuder inte verksamheterna lämpligt stöd för eleverna framför allt i form av studiehandledning på modersmål och special undervisning. Dessutom påpekas i litteraturen att kraftiga hyreshöjningar i skolorna också är ett stort problem. En annan typ av dilemma framställt i litteraturen är den ökande segregation i skolan som leder till att barn är tvungna att leva i isolering från majoriteten. Skolorna som befinner sig i de social utsatta områdena uppfattas ofta som bråkiga och stökiga. Författarna uppmärksammar även att politikerna verkar vara omedvetna om skolornas verkliga problem. Samtidigt betonas i en av rapporterna att lärarna och rektorerna har bättre inblick i elevernas reella behov och flyttning av styrnings insatserna närmare till de två ovan nämnda yrkesgrupperna skulle kunna lösa resurs problem.

4. Metod

För att erhålla en bild av hur nyanlända elevers situation ser ut och hur nedskärningar påverkat deras villkor har vi valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer i denna kvalitativa studie. Denna sorts studier passade oss bäst eftersom vi sökte förstå informanternas synsätt och agerande. "Huvuduppgiften för det kvalitativa synsättet är att tolka och förstå de resultat som framkommer." (Stukát, 2011, s. 36). Skillnaden mellan kvalitativa och kvantitativa undersökningar är att kvantitativa huvudsakligen används för att visa på statistiska mönster som kan användas för att generalisera och inte bara gälla för den undersökta populationen. De kvalitativa studierna visar ett mer humanistiskt synsätt, där man försöker "förstå människors sätt att resonera eller agera" (Trost, 2011, s. 32).

Stukats definition för strukturerade intervjuer är där frågornas följd och formuleringar följer ett förutbestämt mönster. "Vidare kan den intervjuade oftast bara välja mellan olika förutbestämda svarsalternativ." (Stukát, 2011, s. 43).

I den halvstrukturerade metoden får den intervjuade möjligheten att utveckla svaren. Likaså kan intervjuaren ställa följd frågor som uppmanar informanten till att ge ett mera utförligt och förklarande svar. Vi har valt att använda en kombination av båda varianterna då grundfrågorna är strukturerade men följs ofta upp med ostrukturerade följdfrågor. Med denna metod begränsar vi mängden av information som vi skulle få om vi valt en helt ostrukturerad undersökning, men vi kan ändå få tillräckligt djupgående och uttömmande svar.

En av våra informanter valde att svara på våra frågor skriftligt. Följdfrågorna ställdes och besvarades i form av mejl växling.

4.1 Urval

I vår undersökning var det planerat att ingå totalt 13 personer fördelade som följer: fem rektorer, fem lärare, en psykolog och två områdes chefer. Vi har dock haft ett bortfall av två lärare, två rektorer och en områdes chef. Ljudfilen från en av lärarintervjuerna har blivit raderat av misstag innan vi hade tillfälle att transkribera den. De två rektorerna valde av personliga orsaker att inte delta i undersökningen. En lärare och områdes chefen valde att inte svara över huvudtaget. Slutligen intervjuade vi en psykolog, en områdes chef, tre rektorer och tre lärare.

Områdes ansvarig psykolog har nästan tre års erfarenhet av arbete i ett invandrantätt område. Områdes chefen har över 20 års erfarenhet som språklärare samt några års erfarenhet som rektor i ett invandrantätt område. Alla intervjuade rektorer har en stor erfarenhet i arbete i invandrantäta områden såväl som bland annat språklärare och som rektorer. Deras ursprungsbakgrund är varierande dvs. svensk och utländsk bakgrund. Däremot har alla intervjuade lärare svensk ursprungsbakgrund samt stora erfarenheter i arbetet med nyanlända elever i invandrantäta områden. De är utbildade i såväl svenska som svenska som andraspråk. Viktigt att notera är att en av lärarna jobbade under några månader på en lednings position. Särskild intressant är att vissa lärare och rektorer har (hade) möjlighet att samarbeta med varandra.

Vi började med att skicka ut förfrågningar genom mejl till de flesta av informanterna om de ville delta i undersökningen. Vi förklarade vad undersökningen gällde och vad som förväntades av dem. Vi talade även om att deltagande i undersökningen är helt frivillig och att alla svar är anonyma samt kommer att behandlas konfidentiellt. Vi erbjöd oss även att

översända kopior av grundfrågorna i förväg, men detta erbjudande avböjdes av alla personligt intervjuade informanterna.

Under arbetets gång hade vi funderingar på att även intervjua ytterligare en områdes chef från ett annat område för att kunna jämföra svaren och se om problemen var områdes specifika. Vi fick dock aldrig något svar från hen. I början planerade vi att lägga särskilt fokus på de polska nyanlända elever, men enligt vår uppfattning rörde problemen alla nyanlända elever oavsett deras ursprung i samma utsträckning. Därför har vi bestämt oss att betrakta problemen komplext.

4.2 Tillvägagång av empiriska studiers resultat

Efter varje intervju transkriberade vi den och sedan gick vi genom den utifrån hur resultaten kan relateras till våra forskningsfrågor. Enligt Patel och Davidson (2011) ”forskarens arbete består av att relatera teori och verklighet till varandra” (s. 23). Enligt Patel och Davidson (2011) finns det tre alternativ när det gäller relationen mellan teori och empiri: deduktion, induktion och abduktion. Vi har använt oss av den induktiva ”upptäckandets väg” (ibid. s. 23) som innebär att vi gick ut av de enskilda fall (intervjuer) och formulerade en teori vilken var kopplad till vårt syfte och frågeställningar.

Vi har använt oss av den Grounded Theory (ibid. s. 31) där

Datainsamling och teori generering sker sedan parallellt. (...) Allt material skrivs sedan ut och detta genererar en lokal teori. Den lokala teorin består av empiri som kategoriserats i olika koder. Den enskilda koden består av en rubrik eller benämning samt alla de empiriska pusselbitar, t.ex. utsagor från intervjuer (...), som kan sorteras under denna rubrik (ibid. s. 31-32).

Utifrån detta kategoriserade samt tematiserade vi resultaten. Dessutom diskuterade vi enstaka intervjuer med fokus på att relatera de till syfte och frågeställningar. Vi analyserade resultaten med anknytning till den utvalda litteraturen samt social samspel av Lev Vygotskij och Erik Erikssons teori om barns utveckling. Vi hade en stor samling av material och på grund att vi var tvungna att begränsa oss till de mest intressanta frågorna, så en stor del av insamlad material blev oanvänd och vi har lämnat den till vår nästa studie. På grund av att vi anser ämnet kontroversiellt så bearbetning av material krävde mycket uppmärksamhet samt själv och dubbelkontroll för att behålla konfidentialitet exempelvis vi har inte angivit vilka informanter som känner varandra.

4.3 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Enligt Stukát (2011) har reliabiliteten med forskningsresultatens mätnoggrannhet att göra. Vid ett slumpmässigt val av informanter kan vissa svar bli varierande. Detta beror även på vem som är intervjuare. Det är i högsta grad tänkbart att deltagarna i vår studie skulle ange samma eller liknande svar vid en intervju med en annan person. Temat av vår studie är mycket viktigt och intressant för alla våra informanter så även om intervjuerna skulle ske vid en senare tidpunkt skulle svaren antagligen bli liknande även om enligt Stukát (2011) människornas erfarenhet ändras över tid. Vi är medvetna om att en annan situation längre fram i tiden kan till viss del påverka svaren.

Validitet innebär frågan om forskningen för sig själv mäter ”det den är avsedd att mäta” enligt Trost (2011, s. 133). Det vill säga om den gav oss svaret på våra frågor enligt Stukát (2011) menar att validiteten av insamlad data påverkas av forskarens erfarenheter, ifrågasättningar och hur det uppstådda resultatet bearbetats.

Detaljerade utskrifter av ljudfilerna har också betydelse för validiteten och dessa understödjer studiens trovärdighet. Inspelade intervjuer var av bra kvalitet. Det var lätt att lyssna och skriva ned allt som sades under intervjuerna med erforderlig detaljrikedom. För att lyckats med intervjuerna och att höja validiteten ställdes även hjälpfrågor till följd av informanternas svar när så var nödvändigt.

Enligt Kvale och Brinkmann (2009) är det viktigt att definiera om resultatet är av lokal karaktär eller om resultatet kan användas för att representera andra personer eller situationer. I denna studie deltar åtta personer dvs. en psykolog, en områdes chef, tre rektorer och tre lärare. Resultatet som erhållits kan inte bedömas som generaliserbart, vilket inte heller var vår avsikt med studien, utan syftar på representanterna, deras trovärdighet och situationen vi frågade om. Dessutom presenteras en jämförelse av uppfattningar av olika grupprepresentanter för att på bästa sätt belysa frågan rörande nedskärningarna.

4.4 Etiska aspekter

Stukát (2011) menar att det är essentiellt att de intervjuade personerna blir informerade om undersökningens syfte, att deltagande i studien är frivilligt och att informanter kan avstå från att medverka i studien om de så önskar. Alla utom en av våra informanter fick muntlig information (inte läraren som valde att svara skriftligen) och alla har givit sitt samtycke till att delta i vår undersökning.

Konfidentialitetskravet betyder att ”hänsyn måste tas till de medverkandes anonymitet” enligt Stukát (2011) samt det är viktigt att skydda intervjupersonernas integritet. Därför är alla informanter, skolorna och även området är inte namngivna. För att undvika identifiering av deltagare har iakttagits en återhållsamhet kring personliga uppgifter. Materialet som vi spelat in samt utskrifterna har förvarats på ett säkert sätt. För att läsare av denna studie inte skall kunna identifiera medverkande har vi medvetet utelämnat några av våra källor.

5. Resultat

I denna del kommer vi att framställa resultatet som vi erhöll från av intervjuerna som vi genomförde på de utvalda skolorna. I början av vår analys kommer vi att presentera såväl psykologens som områdes chefens inställning till dryftande ämne. Inställningen har vi sammanfattat utan att kategorisera innehållet med hänsyn till att frågorna till de två informanterna hade en allmän karaktär. Först efter detta kommer vi att presentera rektorernas ståndpunkter uppdelades i några kategorier. I vidare analys kommer vi att framställa lärarnas uppfattningar av debatterande tema indelade i några kategorier. Viktigt att notera är att rektorerna inte fick frågan om kvalitén av kunskapsutveckling hos nyanlända elever medan lärarna inte fick frågan om lärarnas uppfattning på förändringarna utifrån rektorernas perspektiv.

5.1 Psykologens tankar om nyanlända elever

Med nästan tre års erfarenhet av arbete i ett invandrar tätt område anser psykologen att arbetsinsatsen av personalen som dagligen möter nyanlända elever kräver, hög kompetens samt ett stort engagemang och ett intensivt tempo. Vår informant jobbar med olika grupper av barn mellan 6 och 15 år från olika länder, exempelvis Somalia, Iran, Afghanistan, nya EU-länder samt flertalet andra latin amerikanska och asiatiska länder. Vidare påpekar psykologen att enligt statistik tar en psykolog ansvar för 1000 elever i området men Psykologförbundet rekommenderar maximalt 500 elever. Ytterligare berättar informatören att det finns en del problem som ofta drabbar nyanlända elever, bland annat trauman hos ensam kommande barn, sänkning av det allmänna stämmningsläget, psykosomatiska störningar, nedslagenhet och problem att finna sig till rätta i den nya miljön, med följande stora språkbrister i det svenska språket samt längtan efter hemlandet. Högstadieläverna är ofta de mest drabbade av alla ovan nämnda åldersgrupper på grund av erfarenhetens bagage är större. Dessutom kommer en del elever, först och främst från nya EU länder med bara en förälder som kan resultera i störningar i utvecklingen på grund av separationen från den andra föräldern. Följande anknyter informanten till Erikssons teori om utvecklings stadier, exempelvis: ”En 13-14 åring som kommer till ett annat land med stora kunskaper på sitt modersmål, kan känna sig undervärderad i sitt nya land på grund av begränsningar i hens språkliga kunskaper i det nya språket.” Om det finns behov samlas EHT (Elev Hälso Teamet) som består av psykolog, kurator, skolläkare, skolsjuksköterska, special pedagog och rektor vilka diskuterar problem som förekommer hos eleverna. Viktigt att notera är att EHT prioriterar och fördelar uppgifterna. Några informanter påpekar att det finns en del problem som är prioriterande, exempelvis depression samt självmordstankar. Vägen vid mera komplicerade diagnoser, t.ex. ADHD, autism, utvecklingsstörning är förlängd på grund av basutredningar genomförda av psykologer vilka ”tar tid samt resurserna inte räcker till”. Värt att nämna är att utredningstid är lika lång för alla elever oavsett om är dem nyanlända eller inte. Ofta kommer eleverna med färdiga utredningar från sina hemländer vilka i de flesta fall är upprepade och verifierade i den svenska skolan. Vår informant påvisar att det ibland händer att skolorna inte följer psykologens riktlinjer, framför allt när det gäller stora finansiella insatser förslagsvis elev assistent behov. Anledningen till detta är begränsad budget vilken skolorna förfogar över men vidare påpekas att en öppen dialog med skolcheferna som tar det sista beslutet är angelägen.

Vidare betonar psykologen: ”När det gäller skolor med ett stort antal nyanlända elever eller elever kommande från problematiska familjer, då räcker resurserna (antal specialister) inte till.” Då ”måste de resurser som finns fördelas rättvist”. Förutom det ser informanten en stor

vikt av studiehandledning som ofta fördelas till nyanlända elever i början av skolingången men brister i rutinerna av mottagande och introduktion kan förlänga väntetiden på studiehandledning, denna situation är högst ofördelaktig för nyanlända elever och förhindrar den eventuella utredningsprocessen. Upprepade gånger är modersmåslärare ”länken mellan de nyanlända och den yttre världen”. Informanten jämför modersmåslärare med ”familjepsykologen” som ger ofta ett konstant språk och emotionellt understöd på vägen till att hitta lämpliga pedagogiska och psykosociala lösningar. Vidare betonar vår informant nödvändigheten att tillfredsställa tryggheten hos nyanlända elever är betydande, och anknyter till modellen av behovstrappan av Abraham Maslov, där ovan nämnda behov står på den andra platsen direkt efter kroppsliga behov. Psykologen påvisar att man kan tillfredsställa det behovet genom att hålla en ständig kontakt med modersmåslärare vilkens roll är oskattbar i början av skolingången. Psykologen hävdar att när någon av tjänstgörande psykologer i område är sjukskriven på långsikt anställer man inte någon vikarie. Detta resulterar i att vissa skolor är helt utan psykologisk hjälp under längre perioder. Dessutom påpekar hen att en psykolog har 3-4 skolor samt några förskolor under sig och den reella tiden ägnas till utredningarna, kontakt med eleverna är det bara 3-4 timmar per skola/vecka och det är inte tillfredställande. Behovet är ännu större. Detta händer på grund av att en stor del av psykologens schema omfattar arbetslagsarbete, administrativa rutiner, dokumentation osv. Psykologen erkänner att arbetsbelastningen är större och större. Psykologen observerar att arbetsbelastning hos klassföreståndarna också är kolossal som resulterar i att psykologens möjlighet att möta pedagogerna och diskutera vissa problem och ärenden är begränsad.

5.2 Områdes chefens syn på situationen

I det här avsnittet av vår studie framställer vi områdes chefens synpunkter på finanskrisens inverkan på nyanlända elevers situation. Deltagaren har över 20 års erfarenhet som språklärare samt några års erfarenhet som rektor i ett invandrartätt område. I början av vår intervju betonades att utifrån områdeschefens perspektiv berättar man inte om nedskärningarna utan om anpassningarna. Informanten påpekar att områdes chefen har inget anpassningsansvar men om de ser att en skola har en underskott i budgeten då genomför man en uppföljning med respektive rektor varje månad och då kräver man från rektorn att hon/han måste anpassa verksamheten. Underskott i budgeten är oacceptabelt utifrån områdes chefens del. Då förväntar sig områdes chefen en plan från berörd rektor gällande balansering av budgeten. Viktigt att notera är att områdes chefen inte bestämmer hur rektorn försöker lösa problemet.

Informanten påpekar att på grund av socioekonomiska faktorer dvs. föräldrar med invandrar bakgrund, ohälsotal, föräldrarnas skolbakgrund och elevernas skolbakgrund får stadsdelarna där det finns många elever med invandrarbakgrund mer pengar centralt per elev, än andra stadsdelar som är mer väletablerade. Områdes chefen påvisar ett exempel där en skola med många utländska elever får mycket mer resurser än en annan skola där majoriteten av eleverna består av svenskar utan invandrar bakgrund. Detta händer med tanke på elevernas bakgrund dvs. eleverna behöver mer studiehandledning, elevvård, läxhjälp för att deras föräldrar inte kan hjälpa dem. Vidare understryker informatören att kommunen satsar på skolorna som finns i utsatta områden. Å andra sidan påpekar informanten att: ”man måste fundera på att räkna pengar. Resurserna är begränsade”.

Ytterligare berättar områdes chefen om skolornas tendenser till besparingar som grundar sig på att spara pengarna på tjänsterna förenade med elevhälsan dvs. kurator, psykolog, sjuksköterska. Anledningen till detta är att många skolor inte kan hålla i budgeten och det första som man gör är att man drar in de tjänsterna som är dyra dvs. kurator tjänster, psykolog tjänster osv. Enligt stadens riktlinjer och elevhälsoplanen för staden måste varje skola ha ett antal timmar psykolog, kurator och special pedagogs tjänst annars bryter skolorna mot

skollagen. Den vägen till besparingarna har stadsdelen stoppat centralt enligt områdes chefen och vissa satsningar fördelas utifrån en modell som staden utarbetade. Å andra sidan påvisar områdes chefen att stadsdelen anställer det minimala antalet av elevhälsotjänsterna, medans behovet är ännu större. Skolan får en budget utifrån antal elever de har och rektorerna har skyldighet att planera vilka område som ska prioriteras i skolan. Stadsdelen kräver från rektorerna att hålla budgeten i balans och inte överskrida den. Enligt områdes chefen måste man göra anpassningar hela tiden med tanke på att stadsdelen tappat elever till friskolornas verksamhet. Eleverna väljer gärna de fristående skolorna på grund av religiösa värderingar, intressanta undervisningsprofiler, exempelvis sport profiler, språk profiler. Informanten anmärker att det finns numera mer fristående skolor i staden i jämförelse med 90-talet och den här situationen förekommit i samband med friskola reformen:

Varje elev som går dit tar med sig 100 000 kronor och därför kallar jag det för anpassningar, inte nedskärningar. Den eleven som bor i stadsdelen här hos oss och går till de fristående skolorna då betalar vi 100 000 kronor per elev till de skolorna. Det finns inte mycket kvar hos oss, för kommunala skolor.

Slutligen konstaterar områdes chefen att bara tre stadsdelar i stadens utkanter tar hand om nyanlända elever medan skolorna som ligger i centrala delar gör inte det.

5.3 Rektorernas syn på nyanlända elevers situation

5.3.1 Bakgrund/erfarenheter

Rektor 1

Den första av de intervjuade rektorerna har betydande erfarenhet som språklärare och klasslärare i tvåspråkiga klasser samt ansenlig erfarenhet som rektor i ett par skolor i ett av de största invandratäta områdena i västra Sverige.

Rektor 2

Vår andra informant har jobbat som språklärare i många år innan hen blev rektor på en skola i ett invandratätt område vilken totalt tar emot cirka 50 % invandrar elever och 50 % elever med svensk bakgrund.

Rektor 3

Den tredje rektorn som vi intervjuade arbetade bland annat som matte lärare i ett av de största invandratäta områdena i västra Sverige. Förutom detta har rektorn flera års erfarenhet som biträdande rektor och rektor i vissa verksamheter i samma område.

5.3.2 Rutiner angående mottagande och introduktion; Nedskärningarnas inverkan på rutinerna

Rektor 1

Informatorn berättar om att rutinerna angående mottagande av nyanlända elever har förändrats. Tidigare fanns en speciell verksamhet som hade till uppdrag att kartlägga familjens förhållanden samt ge familjen grundläggande kunskaper om Sverige och svenskan. Personalen som arbetade där är nu utplacerade på olika skolor och nu måste deras utvärderingar göras på en betydligt kortare tid, med brister i kvaliteten som följd. Vidare säger rektorn att vid mottagningen av en nyanländ elev närvarar klasslärare, sjuksköterska, rektor

och om nödvändigt även tolk. Vid detta möte, genomförs en hälsoundersökning och det beslutas även om mängden av svenska 2 undervisning samt studiehandledning.

Rektor 2

Rektorn påvisar att det fanns en verksamhet i området, som hade ansvar att ta emot nyanlända elever samt deras föräldrar och hjälpa de med de första stegen i Sverige. Verksamhetens roll var att stödja elever, underlätta de första kontakterna med språket samt svenska samhället och göra en social kartläggning. Enligt informanten genomförde den enheten ingen pedagogisk kartläggning som skulle vara väldigt önskvärd och betydelsefull. Viktigt att notera är att den verksamheten lades ner och nu är alla nyanlända elever inriktade direkt till skolor som kan erbjuda plats: ”Med tanke på den bakgrund jag har, för mig var helt naturligt att det måste bemötas dem här och prioritera mottagande och introduktion av nyanlända. Och det gjorde jag.”

Rektor 3

Redan i början av intervjun hävdar rektorn att det förekommer olika definitioner av nyanlända elever. Vissa stadsdelar räknar man med 2 år som nyanländ, emedan i vissa fall upp till 4 år. Vid mottagande till skolan närvarar förberedelseklass lärare, sjuksköterska, kurator samt tolk som hjälper i vissa fall med fördjupning av kunskaps utredning. Förutom detta förklarar rektorn att enligt Skolverkets riktlinjer måste varje nyanländ elev kartläggas inom 2 månader från när hen kom till Sverige. Varje ny elev är direkt klass placerad, men först medverkar eleverna i undervisningen som organiseras i förberedelseklasser. Efter ett tag övergår de till sina ordinarie klasser och får anpassad studiegång.

Två informanter berättar om att det fanns en verksamhet som hjälpte vid mottagande och introduktion av nyanlända elever i ett invandrartät område men de anger inga anledningar varför verksamheten blev nedlagd 2012. Rektor nr 2 hänför sig dock kritiskt till verksamhets arbete på grund av brist av pedagogisk kartläggning. I den uppkomna situationen försöker skolorna ta emot nyanlända elever efter bästa förmågan. Vidare uppfattar rektor 2 att mottagande och introduktions process i hans verksamhet var lysande. Särskild intressant är detta som rektor 3 hävdar, nämligen att vissa stadsdelar ändrade definition av nyanländ elev som begränsar tid för att ha rätt för att kalla sig som nyanländ till 2 år trots att den allmänna definitionen omfattar 4 år.

5.3.3 Stöd för nyanlända elever mot bakgrund av nedskärningarna

Rektor 1

Rektorn nämner att man kartlägger elevens hälsa genom skol system, och om man upptäcker att det finns behov, då går man vidare med ett EHT (Elevhälsoteam) möte där även psykologen ingår och vidare vid behov kan psykologen handleda personal i hur man kan hjälpa elever som har eller riskerar hamna i psykisk ohälsa.

Informatören understryker att skolan som regel beställer en timme av studiehandledning per elev/vecka de första två åren om det finns behov och om det finns lärare. Rektorn anser att en timme är för lite men kostnaden för det gör att man måste begränsa till en timme. Innan nerskärningarna så hade den här skolan lite mer studiehandledning men ”det fanns skolor i området som inte ens hade en timme.”

Rektor 2

Eleverna hade tillgång till psykolog, special pedagog, kurator och skolsköterska. Samtidigt understryker informatören vikten av studiehundledning som eleverna fick beroende på behov. Den uppgick till 1-2 tim./vecka: ”Jag satsade på dem. Jag vet att det fanns ju skolorna som inte gjorde det i mitt område. Ingen annat köpte studiehundledning från språkenheten så mycket som jag. Jag anställde en arabiskt talande lärare heltid för att den arabiska gruppen var den största gruppen.” Det fanns inga förberedelseklasser i skolan, men istället fanns det så kallade ”språkgrupper” där de nyanlända eleverna fick möjlighet att möta danspedagog, musikpedagog samt bildpedagog i samverkan med svenska 2 lärare och modersmållärare. Resten av tiden var eleverna i den reguljära klassen. Enligt informatörens personliga uppfattning är förberedelseklasserna överflödiga i skolan och nyanlända elever borde vara integrerade med sina respektive klasser redan från början: ”förberedelseklasser är exkluderande, eleverna fastnar där, eleverna bör gå till klassen där lär de sig svenska. Man får inte tappa greppet om inkludering, sociala samspelet betyder otroligt mycket i elevernas utveckling.”

Rektor 3

I fråga om psykologisk hjälp menar rektorn att skolan inte har lämplig tillgång till den, men ”ibland ser vi att vissa barn mår väldigt dåligt och då försöker vi samtal med föräldrar att få de till BUP (Barn- och ungdomspsykiatri) men det är ett stort steg när man är så ny i ett land att ta sig i kliv till BUP på det sättet.”

Rektorn betonar att eleverna har rätt till studiehundledning på modersmålet och det finns inga restriktioner i verksamheten att inte beställa den för de nyanlända. I rektorns nuvarande arbetsplats finns det två berednings grupper: en för de som inte har någon skolbakgrund alls medan den andra är en utslussningsgrupp.

Utifrån rektorns erfarenhet pratas det inte om nedskärningarna i skolan utan verksamheten tappade elever i omgångar vilket gjorde att i skolan skedde viss försämring. Rektorn betonar att de senaste året i en av skolorna som ligger i ett invandrantätt område gick ekonomin aldrig ihop utan hamnade kanske på 1,2 mkr underskott. Det var någonting nytt för skolan eftersom de aldrig har gjort de stora anpassningarna som krävdes för att få verksamheten att fungera på ett tillfredsställande sätt.

Förutom detta, slog anpassningarna enligt rektorn, direkt mot nyanlända elever, det vill säga det förekom radikala förändringarna i studiehundledning ”eleverna inte hade enskild studiehundledning 2 timmar i veckan utan att de var” organiserade i grupper (2-3 stycken) som var antingen i samma årskurs eller närliggande. Viktigt att notera är att rektorn inte märkte försämringar i deras kunskapsutveckling på grund av de förändringarna. Värld att nämna är att rektorn inte jobbade i stadsdelen 2008, men samtidigt:

tror att alla sektorer och alla områden i hela stadsdelen som inte gick ihop fick skärpa sig, men däremot vet (...) också att stadsdelen fick då extra pengar får göra ett projekt, med man använde inte de till projektet, utan man hade de för att bedriva vanlig undervisning.

Rektorn drar slutsatsen själv att ”jag inte kan se att de nyanlända har blivit mer drabbade än de andra.” Inom denna kategori anser rektorn att i nuvarande arbetsplats har det skett en minskning av antalet personer som arbetar i förberedelseklassen samt övergången ut till den ordinarie klassen är påskyndat ”det är inte att det är fullt i förberedelseklassen och vi måste putta ut någon...”

Alla informanterna berättar att i de flesta skolor i område finns det speciella klasser för nyanlända elever, kallades på olika sätt, exempelvis förberedelseklasser. Klasserna är

organiserade liknande i de flesta verksamheter. Viktigt att notera är att rektor 2 förnekar lämplighet av förberedelseverksamheterna. De två första rektorerna påstår att psykologisk hjälp för nyanlända elever är tillfredställande medan rektorn nr 3 erkänner att tillgången till psykologisk hjälp är begränsad men orsaken till denna är inte framställd. Studiehjälp beställdes enligt rektorerna vid behov men rektor nr 1 poängterar att det är bara ”symboliska beställningar” och stöd är inte tillräckligt. Å andra sidan betonar rektor 1 och 2 av egna fria viljor att det finns (fanns) skolor i området som inte stödjer nyanlända elever alls. Rektorernas uppfattningar om det gäller nedskärningar som ägde rum 2008-2013 varierar: Rektor 1 erkänner att officiellt kan man inte prata om ”nedskärningar”. Rektorer 2 och 3 anser att i perioden fanns inga nedskärningar utan så kallade ”anpassningar” som uppstod i samband av elev förlust till friskolorna. Värde att nämna är att enligt rektors 3 uttalandet är nyanlända elever snabbare slussas ut till dem ordinarie klasser men anknyter inte detta direkt till ekonomiska faktorer.

5.3.4 Lokalmöjligheter och undervisningsmaterialmöjligheter mot bakgrund av nedskärningarna

Rektor 1

Skolan är uppdelat i flera olika lag. Efter reorganisationen befinner sig en del av eleverna (fyra klasser) som tillhör skolan i lokaler på en annan skola i området. Enligt rektorn behöver skolan minst 2 klassrum och några grupperum, så skulle alla få plats, men vi ”försöker styra de hit. En specialpedagog och en lärares tjänst har fördelades i tre klasser för att ge extra stöd.” Skolan är väl utrustad med modern teknik och har tillräckligt med arbetsmaterialmöjligheter för att bedriva undervisningen på ett fullgott sätt. Både vad det gäller bibliotek och klassrum. Det var tänkt att skolan skulle få tillbaka lokaler som tillfälligt har används av förskolan, men förskolans chefer har protesterat så kraftigt så rektorns chef gav med sig: ”den som tjuvar mer, får mer.” Förskolans chefer har ett större nätverk och vänner på betydelsefulla positioner därigenom har de lättare att få gehör för sina önsningar. Informanten säger sig bli diskriminerad av områdescheferna. Om till exempel en lärare inte passar på en annan arbetsplats skickas de till skolan. Många gånger är lärarna som skickats inte tillräckligt kompetenta för att göra nytta i den komplexa situationen som råder på skolan: ”Så ju har vi egentligen ganska svag personal just nu, nyutexaminerade som har fått ordinarie tjänst, (...) oerfarna, unga som inte fått lärarlegitimation, som inte gått introduktion...”

Rektor 2

Informanten hävdar att skolan hade mycket bra lokaler så det fanns inga problem.

Rektor 3

Informanten hävdar att i de skolorna som var under rektors styrning fanns det bra lokalmöjligheter i skolan och den har varit förberedd till att ta emot ett större antal nyanlända elever vid behov. Detta gäller också biblioteket vilket är bra utrustat samt arbetsmaterialmöjligheter.

Rektor 2 och 3 observerar inga brister på lokalerna samt undervisningsmaterialmöjligheter vilka enligt dem är tillräckliga för att bedriva en rejäl undervisning. Vidare uppfattar rektor 2 och 3 att lokalmöjligheterna i deras verksamhet var (är) felfria. Å andra sidan berättar rektor 1 att det i verksamheten förekommit svårigheter med undervisningslokaler som ledde till vissa krislösningar att undervisningen sker i en annan verksamhets lokaler men samtidigt knyter inte rektor 1 det direkt till den ekonomiska krisen. Särskild intresseväckande är rektors 1

utsaga om diskriminering av områdescheferna som i sin tur leder till att rektor är tvungen att anställa helt oerfarna lärare som inte passar på andra arbetsplatser.

5.3.5 Ekonomiska krisen inverkan på skolorganisation och anställningsstruktur mot bakgrund av nedskärningarna som indirekta faktorer vilka påverkade nyanlända elever

Rektor 1

Enligt rektorn så har lärartätheten ökat på hans skola medans den har minskat på många andra skolor. Anledningen till att: ”Vi har överskridit överenskommen lärartäthet är att jag är rädd för facket, rädd för barnen men jag har min chefs tillåtelse. Men i området som helhet har lärartätheten minskat efter nedskärningarna.” Vår informant informerade oss om att 2008 genomförde staden en omfördelning av resurser och samtidigt omorganisation av områdena i förorterna. Tidigare har områden med många invandrare haft en högre procent av tilldelningen av resurser för skolan. Men andra områden har i många år påpekat att de hela tiden får mindre. I samband med omorganisationen fick området ungefär 8000 kr mindre per elev per år, detta ställde givetvis krav på en mera slimmad, effektivare organisation.

”Men officiellt man kan inte tala om nedskärning utom de 8 tusen.” erkänner rektor.

Vidare påpekar hen: ”Stad skickar till...(stadsdels namn) ungefär 100000 kr. per elev/år men vi får ungefär 50 000 kr till skolan.”

I frågan om vad händer med andra delen dvs. 50 000 erkänner rektor att: ”De pengarna försvinner. Andelen elever som går till privata skolor ökar hela tiden och elever tar med sig mera än vi får här för att eleverna tar med sig alla kostnader, eleverna tar med sig hyreskostnader också.”

Detta tillsammans med nya direktiv från regeringen var påfrestande för både skolledning såväl som för lärarna. Det fria skolvalet innebar också att många elever gick till privata skolor och en del skolor stod där med för stora kostnader vilket i sin tur gav oproportionellt stora hyreskostnader per elev.

”Sedan har vi också bekymmer som alla vet om det att vi har för höga hyror. Högstadieskolorna har enorma hyreskostnader per elev” - hävdar rektorn. Hyrorna kunde variera från 15000 kr per elev i en del områden till 25000 kr per i elev i dem invandrar täta områdena. I frågan om varför hyrorna är så höga erkänner rektor att: ”någon som har skrivit på ett kontrakt en gång... det verkar att vi har lika mycket korridorer som klassrum... det också man betalar per kvadrat...”

Minskningen av medlen slog förstås hårt på de mest utsatta eleverna då skolorna inte hade råd att beställa tillräckligt många timmar studiehjälpling till de många nyanlända elever som kännetecknar den demografiska profilen i våra undersökta områden.

Rektor 2

Utifrån informantens perspektiv fanns det ingen ekonomisk kris i utbildningssektorn i perioden 2008-2013 i det invandrar-täta område som vi beskriver utan så kallat ”anpassning”: ”Det var inte den ekonomiska krisen. Det var anpassningarna eftersom vi tappade eleverna till fristående verksamheter. Jag kommer mycket väl ihåg vad problemet var. Om vi tappar eleverna så pengarna minskas här.” I början av 2007 fanns det över 50 anställda i skolan men det gäller inte bara lärare utan också annan personal. 2011 var det nästan 40 anställda i verksamheten. Dessutom var rektorn tvungen att minska kurativa tjänsten från 100 % till 20 % och special pedagog tjänsten från 100 % till 40 %.

Övergripande bedömer rektorn att skolan fick bra resultat i perioden 2007-2011 och detta berodde på stora satsningar på invandrar elever från verksamhets del: ”Jag satsade på invandrarelever, jag kunde bolla med pengar för att det verkligen var ont om pengar...”

Ytterligare understryker rektorn att på grund av socioekonomiska omständigheter får de invandratäta skolorna mer finansiella satsningar per en elev i jämförelse med skolorna i andra stadsdelar där eleverna är svensktalande. Rektorn poängterar att stadsdelen får 100 000 kr/elev/år.

Rektor 3

Oberoende av det ekonomiska läget, enligt rektor 3, var alltid förberedelseklasser prioriterade i alla skolor i invandrar tät område. Cheferna samt lärarna resonerade om detta ”att det kommer kräva i resurs att ha det men ta vi bort det, så får vi lägga resurser ut på klasserna, då får vi ta emot alla elever.” Följande har numera verksamhet en bra grundstruktur med 3 (2,5) lärarens tjänst i förberedelseklassen ”och om läraren har en timma över då kan vi använda den i förberedelseklassen.” Viktigt att notera, enligt rektor 3, är att stadsdelen anställde en ny samordnare för nyanlända som ska jobba bara centralt med frågor kring nyanlända. Rektorn drar egna slutsatser att:

Om vi inte har lika mycket pengar då behöver vi krympa förberedelseklass organisationerna, men det är ingen nackdel för förberedelseklasserna elever för de behöver komma ut också. Vi får minska lite på förberedelseklass men de har varit så länge i Sverige, de måste komma ut och följa ordinarie undervisning.

Respondenternas uttalanden varierar beroende på verksamhet. Rektorer 2, 3 påpekar vissa förändringar i skolornas anställningsstruktur. Enligt rektor 1 är det tvärtom med hänsyn till större antal elever efter omorganisationen. Rektor 3 valde att undvika att berätta om anställningsstrukturen i helheten och begränsade sig bara till förberedelseklassen. Rektor 1 lyfter fram vikten att summan som skolan får är 8000 kr mindre i perioden per elev per år och samtidigt preciserar hen att skolorna i stadsdel får ungefär 100000 kr/elev men bara hälften av de pengarna går till elevernas riktiga behov. Till den här summan dvs. 100 000/elev hänvisar också rektor 1 men hen preciserar inte vad den här summan är avsedd för. Enligt rektor 1 är stora hyreskostnader betydande när det gäller stadsdelens ekonomiska läge. Dessutom erkänner var och en av rektorerna att skolorna förlorade elever till fristående verksamheter och detta är en av viktigaste anledningar varför skolorna var tvungna att genomföra anpassningarna. Finansiella satsningar i invandratäta områdena är ändå större än i andra stadsdelar där svensktalande eleverna är i majoritet enligt rektor 2. Särskild intresseväckande är att rektor 3 påvisar förberedelseklassens betydelse vilka är prioriterade i invandrar täta områden. Viktigt att notera är att enligt rektor 2 utsaga fanns det ingen ekonomisk kris i den ovan nämnda perioden.

5.3.6 Lärarnas uppfattning på förändringarna i verksamheten utifrån rektorernas perspektiv mot bakgrund av nedskärningarna

Rektor 1

I denna kategori: ”så varje förändring uppfattas som negativ... Många av de tidigare lärarna har lämnat skolan, vilket har medfört att vi har tvingats anställa nyutexaminerade lärare och med 8-9 nyanlända i varje klass kan undervisningen bli lidande när man har så oerfarna lärare som vi har.” Dessutom så har rektorn haft svårt att rekrytera nya lärare med erfarenhet, då de ofta prioriterar jobb i tätorten med större andel svenska elever och närmare till sin bostad. Politikerna har blivit informerade om situation och de har noterat det, med ingenting har hänt.

Rektor 2

Informantens reflektioner kring lärarnas uppfattning på förändringarna i verksamheten i samband med ”anpassningarna” är att: ”Det finns alltid frågesättande, det gäller att förklara varför är det som det är, förklara varför gör vi det som vi gör. Stämningen är aldrig bra när man omplacerar folk. Det viktigaste är att förmedla, kommunicera varför det är så, så att folk förstår.”

Rektor 3

Inom denna kategori fick vi inte tydligt svar från respondenten.

Rektorerna 1 och 2 anser att anställda i respektive verksamheterna mottog ändringar ganska kritiskt vilket ledde till att en del av dem sökte sig till nya arbetsplatser. Rektor 1 understryker på nytt att hen var tvungen att anställa oerfarna pedagoger. Enligt rektor 1 utsaga blev politikerna informerade om läget men verksamheten fick inget stöd. Båda rektorerna bekräftar att stämningen i skolorna var dålig. Dessutom undvek rektor 3 svaret på frågan.

5.3.7 Protester och demonstrationer

Rektor 1

Informanter hävdar att protesterna bestod i att 4-5 lärare sa upp sig. De har däremot fått högre avlönade jobb på andra ställen, där även klasserna är mindre och därför också lugnare.

Rektor 2

Min reaktion var ingenting. Jag hade några lärare som gick dit, de har rätt att protestera, de har rätt att demonstrera för att de har demonstrationsfrihet i Sverige. För mig var det liksom en vanlig arbetsdag. Jag pratade inte alls med dem om det... För mig är demonstrationsfrihet är någonting som stiftat i grundlagen.

På grund av nedläggning av en skola i område under dessa tiden samt inköpsstopp införd av stadsdelen i samband med dålig ekonomi lämnade en del lärare i stadsdelen sina julklappar till stadsdelscheferna. Dessutom minns rektorn att det fanns vissa lärarens protester 2012 med hänsyn till den nya skolorganisationen. Sammanfattningsvis konstaterar rektor att: ”Jag kan ha min åsikt men jag måste balansera mellan befattningen jag har och min åsikt.”

Rektor 3

Vår informant erkänner att ”många lärare tycker att det var bra med protester, att man protesterade, men i grunden var det ingen skillnad på det vad som hände i skolorna samt att omorganisation i vissa skolor var redan bestämd” vad beträffande protesterna som ägde rum 2008/2009 och senare i det invandrar täta området kom för sent. Förutom var det också protester att: ”Det var för dåligt med resurser men det var egentligen inte kopplad till de nyanlända, utan det var allmänt på skolorna... man tyckte att man får flytta resurser...” Det var inga protester på den skolan vår informant jobbar numera.

I frågan om protester och demonstrationer var alla rektorer återhållsamma och ville inte fördjupa temat. Värt att nämna är att rektor 2 understryker att i demokratiska länder har folk rätt att demonstrera men samtidigt demonstrationer och protester hade ingen stor betydelse för hen. Å andra sidan nämner rektor 2 att hen har vissa synpunkter angående temat men behåller de för sig själv. Rektor 3 tydliggör att protesterna inte gällde bara nyanlända elever utan också

skolornas omorganisering i helheten och samtidigt poängterar hen att protesterna förekommer med försening.

5.4 Lärarnas syn på nyanlända elevers situation utifrån nedskärningarna

5.4.1 Bakgrund/erfarenheter

Lärare 1

Informanten har många års erfarenhet bland annat som svenska och SO-lärare i en skola i ett invandrar tätt område. Upprepade gånger träffade läraren nyanlända elever såväl i den ordinarie klassen och i någon typ av förberedelseklass där informatören var samordnare. Viktigt att notera är att läraren även har rektors bakgrund.

Lärare 2

Informanten har fått sin lärarutbildning i svenska och SO i mitten 90-talet och sedan jobbat i ett invandrar tätt område på ett flertal olika positioner som lärare och har mött många nyanlända elever från olika länder på alla de positionerna genom åren.

Lärare 3

Läraren har nästan 10 års erfarenhet av undervisning såväl i svenska som svenska som andraspråk. Med nyanlända elever har läraren arbetat sedan 2009 i varierande omfattning.

5.4.2 Rutiner angående mottagande och introduktion. Nedskärningarnas inverkan på rutinerna

Lärare 1

Informanten förklarar hur osammanhängande och trasslig situationen var. Tidigare fanns det en verksamhet som alla nyanlända elever och deras föräldrar gick till där förutom att lära sig lite svenska fick lära sig hur det svenska skolsystemet fungerade. Däremot så anser informanten att det var lite för mycket inriktat på den sociala biten, en bredare undervisning av ett flertal ämnen hade varit önskvärt. Dock när denna verksamhet försvann och skolan förväntades ta över var de helt oförberedda på detta. Så innan skolan hade byggt upp en fungerande introduktions verksamhet saknades en korrekt mottagning helt. Nu fungerar det på det sättet att några av personalen från den tidigare mottagnings verksamheten träffar och gör en grundläggande kartläggning av de nyanländas förutsättningar och tidigare utbildning som en grund för skolan. En del av mottagningens arbete har flyttats över på FBK lärarna och i 4-5-ornas fall klass lärarna. Vidare lägger informanten märke till att:

Det är intressant för att stadsdelsnämnden har bestämt att två år är gränsen för nyanlända, sedan får skolan inga extra pengar för dem ... inget extra stöd för att ge dem studiehandledning efter två år så två år har blivit någon sort påhittad gräns i vår stadsdel. I staten säger inte att efter två år är de inte nyanlända. Till och med vi ska redovisa nyanlända elever så säger de ibland 4 år men här i stadsdel när det handlar om det hur mycket pengar vi har är det plötsligt bara två år. Det är fel. Det är sätt att spara pengar på nyanlända.

Lärare 2

Den ekonomiska krisen var bara måttligt synligt för nyanlända eleverna när det gäller rutinerna vid ”mottagande även om man i vissa fall fått sköta den själv och det största problemet med det är att det inte alltid funnits tolk att tillgå.” Vidare berättar läraren att ”mottagandet har man försökt sköta professionellt ändå.”

Lärare 3

Nuförtiden ansvarar förberedelseklassens lärare samt kuratorn för mottagandet och kartläggningen. Informanten lägger till: ”Jag vet inte riktigt om det fortfarande är några introduktionssamtal där rektor medverkar, så var det i höstas då introduktionen fungerade relativt väl.” Läraren fortsätter: ”Det blir aldrig någon stabil organisation kring mottagandet så ingen vet riktigt vad som gäller och det blir aldrig ordentliga rutiner som man kan luta sig mot.” Värld att nämna är enligt informanten att tidigare fanns det i området en verksamhet som tog hand om elevens sociala kartläggning. Verksamheten blev nedlagd, detta resulterade i att skolan inte fick en rejäl kunskap om barnens sociala bakgrund. I samband med detta blev skolan tvungen att hantera mottagandet på egen hand.

Lärarnas uppfattningar är att det finns (fanns) varierande brister i mottagandet och introduktion av nyanlända elever i vissa skolor vilka kan påverka samt störa elevernas helhetsbild när det gäller exempelvis skolbakgrund. Bristerna gäller framför allt tydlig organisation av rutinerna och blev i några fall orsakade av nedläggningen av verksamheten som var ansvarig för bland annat den sociala kartläggningen, som i sin tur ledde till att lärarna i respektive skolor blev belastade med nya uppgifterna. Å andra sidan är lärare 1 kritisk mot ovan nämnda verksamhets arbete. Lärare 3 är väldigt kritiskt mot mottagnings processen. Särskilt intressant är detta som lärare 1 säger, nämligen att stadsdelen ändrade definition av nyanländ elev som begränsar tid för att ha rätt för att kalla sig som nyanländ till 2 år trots att den allmänna definitionen omfattar 4 år och samtidigt uppfattar lärare 1 situationen som ett sätt att spara pengar på nyanlända elever.

5.4.3 Stöd för nyanlända elever mot bakgrund av nedskärningarna

Lärare 1

Läraren berättar att för närvarande finns det en förberedelsegrupp i skolan avsedd för eleverna från åk 6-9 medan de yngre eleverna dvs. åk 4-5 placeras direkt i den ordinarie klassen oberoende av deras språkliga kunskaper i svenska. För två år sedan erbjöd skolan bara några ämnen för eleverna i förberedelsegruppen enligt lärarens utsaga, framför allt svenska och matematik. Dessutom gick eleverna ut i idrott redan från början.

Vidare påpekar läraren att: ”När jag började på förberedelseklass då började jag lägga till NO ämnena och SO ämnena. För att eleverna ska kunna få mer än bara svenska och matte.” Vidare betonar läraren att antal ämnen i förberedelseklassen är beroende på ”vilka resurser vi har.” Numera har eleverna bara tillgång till svenska, matte och engelska. Vissa av eleverna fortsätter med andra ämnen men det är individuellt baserat och beror bland annat på elevernas förmågor och tidigare erfarenheter från de enstaka ämnena. Informanten hävdar att desto mer nyanlända kommer till förberedelseklasser ju större är tendensen till snabbare utslussningar till den reguljära klassen. I samband med detta förekommer diskussioner mellan förberedelselärarna och klasslärarna.

Ifrågan om studiehandledning uttrycker läraren att nyanlända elever har tillgång till studiehandledning men samtidigt betonar respondenten att:

Vissa chefer gör så att lägger en timme studiehandledning på tre elever, också sparar de. Man kan alltid diskutera har man 5 elever som går till samma klass, har samma språk så kanske man inte behöver beställa 5 timmar, bara 4 timmar istället. Jag har sätt att det finns en tendens att spara in istället att lägga till.

Dock säger respondenten att under senaste tiden fördubblades studiehandledningstimmarna hos eleverna från årskurs 4 och 5.

Apropå psykologiskt stöd hävdar vår informant att det finns tillgång till en psykolog några timmar men väntetiden är lång. ”Nyanlända har ingen särskild spår utan de får samma regler som alla.” I vidare betraktande poängterar läraren att tillgång till elev assistent är förhindrat: ”Det är katastrof, man måste skrika, man måste tjata för att få reaktion.”

Lärare 2

Läraren berättar om mängden av stödmöjligheter vilka nyanlända elever fick på skolan i början av 2000 talet och sedan jämför den med stödmöjligheterna vilka numera är tillgängliga. Vidare påpekar läraren vikten av samarbete med modersmålsläraren. ”Det var under det som hette (...) projektet, en jättestor satsning på tvåspråkig undervisning. Vi fick massor av pengar till det.” Därutöver nämner informanten att pengarna började försvinna och från ett läsår till ett annat så gick hela den här organisationen i botten. Informanten berättar att förberedelse klasser i skolan etablerades omkring 2009.

Vår informant framhåller också att den ekonomiska krisen har påverkat längden som eleverna har tillbringat i förberedelse klassen. Rektorn på skolan har aldrig nekat till att nyanlända elever har haft rätt till två år i förberedelse klasser, men det fanns inte plats för det så oftast gick de bara ett år i förberedelse klass. Informanten påstår att det har hänt flera gånger att inte alla barn som nyanlända fick undervisning i förberedelse klass.

Vidare påpekar informanten att tidigare kunde man skicka de svagaste eleverna till studiehandledning, men med den ekonomiska krisen fick man försöka nivå anpassa undervisningen till alla elever, vilket ledde till att några elever blev understimulerade samtidigt hade några elever svårt att hänga med över huvud taget. Med samband med krisen hände det flera saker vilka negativt påverkade statusen för att jobba i en av de framgångsrikaste verksamheter (framgången var byggt på; modersmålslärare i klassrummen, dubbla lärare, två rektorer, kunskap om regionerna från de största språken och resor till dem i Sverige).

På bara några år så kollapsade hela skolan ... Vi hade ett helt annat synsätt på hur flerspråkighet fungerar. Så vi åkte runt och undervisade i hur vi arbetade. Vi undervisade på pedagoger, vi undervisade i Örebro, vi har åkt runt i skolor och berättat hur fantastiskt det var. Vi började med studieverkstad, vi var en av de första skolorna i Sverige som började med studieverkstad och det finns ingenting kvar av det längre, det är sorgligt.

Först och främst för att driva sådan verksamhet så måste, enligt läraren, projektet stödjas hela vägen uppifrån och ned. Förutom, enligt ”topparna” var skolan inte kostnads effektiv och pengarna försvann likaså de drivande personerna försvann i samband med politiska beslut som omöjliggjorde fortsatt arbete på samma sätt.

I frågan om studiehandledning berättar respondenten att det fanns elever som inte fick den här typen av stöd alls, framför allt i de mindre etablerade språken. Viktig att notera är att i grunden till att inte ansöka om studiehandledning låg upprepade gånger rektors beslut. Å andra sidan var det ibland beroende på modersmålslärare brist. Slutligen poängterar läraren:

Förr kan jag tycka innan det blev den nya skollagen och innan skolinspektionen, så tror jag rektorerna sparade in mycket mera på studiehandledning. Nu har de skolinspektionen som är där och pekar med pekpinna. Jag tror att gör att de inte kan spara in lika mycket, fast en skola som den här skolan skulle behöva mycket, mycket, mycket mer studiehandledning än vad de har rätt till. Dom har rätt till mycket mer än de får.

Lärare 3

Läraren understryker att i början av 2008 skedde en tillströmning av nyanlända elever till skolan. Inom denna kategori framställer informanten nyanlända elevers situation i nuläget och anger att det finns över 30 elever ”på skolan som har varit kortare tid i Sverige än 2 år. 11 av dem går till” någon typ av förberedelsegrupp. Vidare påpekar läraren att eleverna nästan från början har möjlighet att följa delvis undervisning i den ordinarie klassen samtidigt full övergång till den reguljära klassen är varierande och individuellt baserat. Informanten poängterar att den tiden inte skulle passera ett år. Enligt informatorers uttalande är eleverna tvungna att gå till den ordinarie klassen för tidigt med hänsyn till ”otillräckliga personella och lokalmässiga resurser. Det blir helt enkelt fullt i klassrummet; det går inte att trycka in fler elever.” Vår informant framhåller att i perioden 2008-2013 förekom situationer när nyanlända barn placerades direkt i den reguljära klassen utan att gå till någon slags förberedelsegrupp samt utan extra stöttning.

Enligt lärarens utsaga hade eleverna ingen tillgång till studiehandledning på modersmål i början av tillströmningen (2008) av nyanlända till skolan. Informantens understryker att i nuläget har nyanlända barn tillträde till den här typen av stöd 2-4 timmar i veckan. Å andra sidan uppstått vissa svårigheter med undervisningslokaler för studiehandledning för att de flesta lokalerna är uppbokade för reguljär verksamhet.

Alla informanter betonar att den ekonomiska krisen ledde till nedskärningar vilka i sin tur påverkade skolorna. Bristerna gäller framför allt otillräcklig tillgång till studiehandledning dvs. lärare 1 påpekar att det fanns en tendens till att gruppera elever för att undvika större beställningar av studiehandledning medan lärare 3 erkänner att det fanns en period utan stöd alls. Lärare 2 berättar att vissa språk inte fick studiehandledning alls. Värt att nämna är att alla verksamheter bedriver undervisning i svenska 2 i speciella förberedelsegrupper i varierande utsträckning. Dessvärre får inte eleverna i åk 4-5 undervisning i introduktions klass enligt lärare 1 utsaga. Ytterligare betonar alla lärare under sista åren har det funnit en tendens att slussa ut snabbare eleverna från introduktionsklasser på grund av besparingarna. Lärare 3 understryker att det fanns en period i skolan när nyanlända barn var direkt placerade i de ordinarie klasserna utan extra stöd.

5.4.4 Lokalmöjligheter och undervisningsmaterialmöjligheter mot bakgrund av nedskärningarna

Lärare 1

Om det gäller lokalmöjligheter och undervisningsmaterial för nyanlända så är dem tillfredsställande. Å andra sidan påpekar läraren att skolan på grund av omorganisation har problem med lokaler i allmänheten:

Allmänt vet jag att blivit svårt att få lediga lokaler för att vi har flyttat upp en av närliggande skolan, vi har fått mer klasser och vi har gett bort ett rum till föreningsrådet så det finns färre med lediga lokaler men jag kan inte säga att det kan påverka nyanlända direkt, jag känner inte direkt koppling.

Lärare 2

Läraren märkte inte större lokalsvårigheter i verksamheten. Om det gäller undervisningsmaterialmöjlighet är skolbiblioteket bra utrustat. Å andra sidan hävdar informanten att:

Man skulle kunna önska större volymer av vissa böcker på alla skolans språk för att underlätta parallellläsning. Dator tillgången har dock varit alltför låg i förhållandet till hur viktigt det börjar bli med god datorvana... Antalet datorer har inte stigit i den hastigheten som har behövts. Vi fick ju en hel del tekniska hjälpmedel såsom nya datorer, projektorer, dokument kameror, digital kameror, smart boards, kanoner. Tyvärr så blev ju det mesta stulet innan det kunde börja användas.

Lärare 3

Inom denna kategori påpekar informanten att skolan är överfull som leder till vissa krislösningar bland annat att undervisningen för nyanlända bedrivs i två skift. Viktigt att notera är att eleverna från eftermiddagsgruppen har ingen tillgång till lektionerna i den reguljära klassen. Ett argument till sådan fördelning av undervisningen är framför allt enligt informanten platsbrist. Vidare konstaterar läraren: ”Det finns bara ett litet klassrum för denna undervisning. Ett klassrum som rymmer max 8 elever; och då är det riktigt trångt. Jag skulle säga att 6 elever är maximum. Ändå undervisas alltså där ibland så många som 11 elever.” Informanten hävdar att rektor på skolan märker också de bristerna men på grund av risk att överskrida budgeten inte kan lösa problemet som hen skulle. Enligt läraren letade rektorn efter stöttning hos områdeschefen men fick bara ett kort svar för att lösa situationen på något sätt och exempelvis inleda undervisningen för nyanlända i skift. Läraren tycker att nedlagda skolornas lokaler skulle vara en bra lösning i nuläget och samtidigt påtalar sig kritisk mot de omorganisationerna som ägde rum i området.

Lärare 1 och 3 anmärker att det förekommer allvarliga lokalbrister som gäller skolor såväl i allmänhet och som slår direkt mot nyanlända barn. Lärare 1 och 3 finner problem med lokalbrister i de omorganisationerna som ägde och fortfarande äger rum i området. Särskild intressant är det som lärare 1 berättar dvs. att trots stora lokalsvårigheter i hans skola använder en av närliggande skola verksamhets lokaler. Anledningen till detta är att den närbelägna skolan är underbelagd.

5.4.5 Kvaliteten av kunskaps utveckling hos nyanlända elever mot bakgrund till nedskärningarna

Lärare 1

I frågan om kvaliteten av nyanlända elevers utveckling anknyter vår informant till den perioden där fanns det bara en pedagog som försökte hantera hela gruppen av nyanlända elever:

Det blev ju i princip, väldigt, väldigt lite undervisning den perioden... läraren var ensam med hela gruppen och blev hen sjukskriven. Då kommer in vikarie som skulle försöka förstå elevernas utvecklings nivå. Det blev inte bra. Den intervjuade läraren framhåller vidare att: den kan man faktiskt koppla till nedskärningarna. Kvaliteten sjönk. Sedan tar vi upp de, förstärkte istället resurserna.

Vidare framhåller informant att ”det var väldigt svårt att ge de adekvat nivå på grund av kunskaps-, ålders nivå samt ursprungsland.”

Lärare 2

Inom denna kategori reflekterar läraren över att om det blir mindre tid för nyanlända elever så påverkar det deras kunskaps utveckling negativt: ”Har vi lite tid för dem, finns det inga kring resurser det är klart att det påverkar.” Vidare understryker läraren att i samband med den nya läroplanen 2011 förekommer mer kunskapskrav än dessförinnan ”vilket inte alltid är sämre och inte alltid är bättre.” Dessutom lägger informanten märke till att de nyanlända eleverna inte klarar kunskapskraven direkt när de kommer utan det tar några år innan dem blir tvåspråkiga.

Lärare 3

Under intervju kom informanten till bedömningen att för att kunna behålla en hög undervisningskvalitet hos nyanlända elever bör en lärare maximalt hantera ungefär 6 elever i gruppen. Vidare framhäver läraren:

Om man har sex elever i gruppen och två nya elever skrivs in så blir man tvungen att välja mellan att trycka in fler och tappa i kvalitet, eller att släppa iväg två elever ut i klass för tidigt. Oftast tvingas man att välja det senare. Men det har även funnits perioder då gruppen utökats och kvaliteten sjunkit. Då har resultatet blivit att eleverna inte lärt sig ordentligt med svenska och på grund av det inte kunnat gå ut i klassen.

Läraren lägger till att på grund av språkbrister som orsaker osjälvständighet är arbete med nyanlända elever specifik och kräver större engagemang och styrning utifrån pedagogisk perspektiv. Informanten påstår att klassföreståndarna nu för tiden är tvungna att behandla de nyanlända eleverna i de ordinarie klasserna som i sin tur är väldigt stressande med tanke på:

Hur de ska kunna hjälpa dem ordentligt samtidigt som de har ansvar för resten av den stora klassen. Dessutom blir kvaliteten på undervisningen sämre då man inte hinner arbeta fram fungerande arbetssätt och rutiner. Att som lärare tvingas bedriva en undervisning som man vet inte håller måttet, gör att många finner arbetet meningslöst och frustrerande, vilket i sin tur resulterar i ännu sämre resultat. En nedåtgående spiral.

Alla de tre respondenterna erkänner att kvaliteten av kunskapsutveckling hos nyanlända elever har försämrats i vissa perioder på grund av minskning av bemannings täthet i verksamheterna samt lärarnas överbelastning såväl i förberedelseklasser som i de ordinarie klasserna. Viktigt att notera är att arbete med nyanlända elever är exceptionellt stressande och kräver ett stort engagemang och kreativitet. På grund av detta är många lärare är sjukskrivna på långt sikt som lärare 1 påpekar. Ytterligare anser lärare 3 att klassföreståndarna i de reguljära klasserna inte kan ge eleverna den adekvata undervisningen i avseende av överbelastning.

5.4.6 Skolans ekonomiska läge i perioden 2008-2013 samt ekonomiskkrisinverkan på skolorganisation och anställnings struktur mot bakgrund av nedskärningarna som indirekta faktorer vilka påverkade nyanlända elevers situation

Lärare 1

Enligt lärarens uttalande existerade skolan före 2009 tack vare extra statliga pengar bland annat projekt pengar vad ledde till att skolan fick möjlighet att anställa 10 extra lärare. De pedagogerna arbetade bland annat med nyanlända elever samt som extra stöd i klassen. Informanten fortsätter att de extra satsningarna upphörde 2009, medan kommunen behöll sin del av insatsen och gjorde ingenting för att utöka sitt stöd till skolan. Till följd av detta

förlorade 10 pedagoger sina jobb. Läraren lägger till att: ”Det var en praktisk nedskärning, 10 lärare mindre men kommunen säger det är ingen nedskärning, det är lika mycket pengar varje gång, men för skolan då blir det nedskärning, för eleverna blir det en nedskärning.” I ytterligare övervägande påpekar informanten att i 2012 gjorde kommunen en ny sorts uträkning som resulterade i utökning av anslaget för de invandrar täta stadsdelarna. Med anledning av detta har det uppstått en brandfackla i verksamheten rörande resurs fördelning. Vidare berättar läraren att skolan numera har anställt en extra lärare som jobbar som stöd i svenska fast på hela skolan men det är inte tillfredställande hjälp enligt informatören. Informanten kopplar ytterligare till anställningsstrukturen i förberedelseklassen under en period och berättar att antal ansvariga lärare i förberedelsegruppen minskades som medförde att den pedagogen som var kvar blev långsjukskriven för att det blev omöjligt för läraren att klara alla nyanlända själv. Nuförtiden finns det två heltidstjänster men: ”Det räcker inte till att ge de den undervisning som man behöver.”

Särskild intressantväckande är att det finns en del planer att lägga ner förberedelseklasser.

Snarare går trenden åt andra hållet att klasser för nyanlända ska över tas bort och att istället man ska flytta ut stödet i klass men hur det ska till vet inte men trenden, diskussionen i ledningsgruppen i stadsdelen går åt man lutar sig mot forskning säger att det är bättre att eleverna kommer ut i klass än får undervisning för nyanlända men vi som jobbar här vet ju att det är svårt praktiskt att genomföra. Det funkar inte. Det låter bra men om det inte fungerar ut i klass då blir det inte bättre.

Lärare 2

Läraren hävdar:

att när finans krisen slog till så blev man allt oftare själv i klassen och barnen fick hänga med mer i undervisningen än de egentligen skulle. Innan, berättar vår informant, var det bara små grupper på skolan ett max antal på tio ansvars barn per vuxen samt förklarade vidare att om man hade 20 elever i en klass så var man två lärare och då kunde man göra halv klass ofta eller undervisa hel klass och knyta ett mindre antal elever som har lite svårare till en lärare på sidan. Sen hade man också tillgång till en fritids pedagog på halvtid.

2012 har läraren jobbat själv på upp till 26 elever. Dessutom förklarar läraren att: ”man hade inga kring resurser. Klasslärarna fanns kvar men antalet extra lärare som kunde gå in och hjälpa minskade drastiskt.” Ytterligare berättar läraren att arbetsbördan har ökat, det är dels mycket mera dokumentation och dels har administrativ personal försvunnit så deras jobb har lagts över på lärartjänsterna. ”Allt från ekonomi till vikarier, läggande av scheman, föra protokoll och detta på en lärare när man tidigare varit två.” Vidare framställer informanten att kurativa tjänster minskades drastiskt i skolan i en period men å andra sidan betonar att många skolor i området var berövad dem alls.

Men det blev hela tiden mindre och mindre. Special pedagogerna fick en mera handledande roll. Det var en stor skillnad tycker jag. Det blev sämre och sämre, ju längre tiden gick. Tillslut var det bara rektorn kvar på expeditionen. Special pedagoger och annan personal fick svara i telefonen och ibland kunde det vara hel tomt på expeditionen, så ingen kunde ta emot paket och sådana saker.

Läraren hävdar att skolan inte kunde utannonsera tjänster men: ”var tvungna att ta personal som var övertaliga någon annan stans ifrån... De som kanske inte ville jobba på den skolan, med de barnen, i den åldersgruppen.”

Lärare 3

Under samtalet kom informanten på bedömningen att verksamheterna avsedda för nyanlända elever "betraktas lite som "en lyxgrej som finns utöver den ordinarie verksamheten. Det är då den första som försvinner när det ska sparas." Vidare lägger läraren till att förberedelsegruppens beläggning inte är klar inför nästa läsår och förtydligar att rektorn på skolan ansökt om extra insatser för att kunna behålla lärartjänster som syftas mot de nyanlända barnen och samtidigt betonar läraren att de två pedagogerna som numera arbetar med nyanlända har inte tillsvidaretjänster. Ytterligare förallmänligar informanten att:

Arbetsgivaren talar aldrig om neddragningar, de väljer att använda ordet anpassningar. Med detta vill de få det att se ut som att lärartätheten är intakt. De hänvisar till ett minskat antal elever för att motivera att lärare tvingas bort från skolan. Vidare fortsätter läraren: jag har inga aktuella siffror på lärartäthet och ingen historik över detta. Men jag gjorde en egen beräkning över min egen skola de fyra åren mellan 2008 och 2012, och då hade bemanningen minskat med 30 %. Det skulle betyda att arbetsbördan ökat med minst 30%.

Samtidigt påvisas att grundtilldelningen i lärarens arbetsplats i 2008 var 55 000 kr/elev/år medan nuvarande (2013) är 41 000/elev/år. Enligt informantens utsaga finns det också speciella tillägg "beroende på socioekonomisk bakgrund hos föräldrarna i området." Läraren förklarar i vidare diskussion att:

Det tillägget vet jag inte exakt hur mycket det är, men det rör sig på någonstans mellan 4 000 och 10 000 tror jag. Det i sin tur betyder att det finns en overheadkostnad på ca 50 000 kronor/elev/år. Det blir väldigt mycket pengar - många tiotals miljoner - som går till byråkrati, hyror och en massa annat som vi inte riktigt vet vad det är!

Särskild intressant enligt respondentens uttalande är att:

När chefer säger att vi får mycket pengar per elev och hänvisar till 100 000 kr/elev/år, så är det för att de vill ge sken av att de satsar på skolorna och barnen, och då blir det lätt för dem att lägga skulden för skolans misslyckanden på oss lärare. Vi får stå som syndabockar för de låga resultaten.

Den intervjuade läraren framhåller dessutom att neddragningarna med pengar i perioden 2008-2013 påverkade antal lärare ansvariga för nyanlända elever: "Stödet togs bort helt under en period och eleverna placerades direkt i klass."

Läraren letade efter förståelse hos ansvariga politikerna i form av mejl växling för att framställa problem som skolan dagligen brottas med, bland annat problemen som gäller nyanlända elever. Vikig att notera är att vi fick tillgång till den här konversationen. De brännande frågor som vidrörde vår informant i konversationen var: avsaknad av personal som skulle kunna jobba med nyanlända barn samt rutiner med avseende på mottagande av dem och akut lokalbrist. Som svar fick vår informatör förklaringen från politikerna att det finns en speciell skolgrupp i stadsdelen som består av politiker, sektorchefer och områdeschefer. Gruppen diskuterar minst en gång i månaden angelägna frågor som uppstår i förskolor och skolor i området, bland annat nyanlända elevers mottagande. Vår informant ställer skolgruppens förehavande i tvivelsmål av den orsaken att: "Jag inte har sett röken av områdeschefen på min skola under detta läsår och undrar hur det går till när hon/han skaffar sig information om läget och vilken kvalitet den informationen har." Politikerna i sina svar lagt märke till att det är rektorerna som bär ansvaret för att utforma verksamheten och organisera mottagandet av nyanlända elever. Som kommentar till detta svar konstaterar vår

informant att rektorn är begränsad av budgeten som omöjliggör att t.ex. anställa nya lärare till nyanlända elever som kommit i stora mängder på kort tid. I vidare konversation läser man att stadsdelsnämnden kommer att anställa en koordinator som ska ansvara för samordningen för nyanlända barns mottagande i området men samtidigt fick inte personalen på skolan ett tydligt svar vilka arbetsuppgifter samordnaren ska ha. Till dess tar områdescheferna och rektorerna ansvar för att behandla de ovan nämnda frågorna gällande nyanlända elever och samtidigt understryker politikerna återigen rektors ledande roll i den här processen. Dessutom accentuerar politikerna att de ser ingen anknytning mellan den nya skolorganisationen och nyanlända elevers situation. Vid akut lokalbrist föreslår politikerna om att placera nyanlända barn på andra skolor i stadsdelen. En av politikerna uttrycker orolighet över stadsdelens elever i allmänhet oavsett om de är nyanlända eller icke och samtidigt åberopar hen sig på Skolinspektionens observationer rörande utvecklingsområden som man måste beröra i stadsdelens skolor för att ge eleverna en lämplig utbildning. Samma politiker inser att kompetenta pedagoger, bra lokalvillkor samt fin miljö där medverkan och demokratin genomsyrar verksamheten är det de viktigaste faktorerna som är önskvärda och nödvändiga. Av det skälet måste man enligt politikern outhärligt arbeta med dessa frågor. Till svar på politikernas kommentarer påvisar informanten att den demokrati hen upplever försämras i omfattningsrika organisationer som är hierarkiska och styrda uppifrån. Detta gäller såväl privata som offentliga verksamheter. ”Den organisation jag själv arbetar i upplever jag som odemokratisk. Där är det budgetramen som diktatoriskt styr över alla beslut, och när någon påpekar det orimliga i situationen blir svaret från högre ort: Lös det!” Vidare föreslår informanten att styrning över verksamheterna kunde flyttas närmare till rektorer eller verksamhets representanter samt föräldrar och elever. ”Då kan vi börja tala om att gå i riktning mot verklig demokrati.”

Alla informanter betonar enhälligt att den ekonomiska krisen hade en stor inverkan på skolorna såväl i verksamheterna för nyanlända elever samt på skolorna i helhet. Detta syns i minskningen av bemanningstätheten i de respektive verksamheterna som i sin tur ledde till försämring av arbetsvillkor hos lärarna och kunskapsutveckling hos eleverna oavsett om de är nyanlända eller icke. Viktigt att notera är att lärare 1 påpekar att det finns idéer för att lägga ner förberedelseklassen och den idén grundas på viss forskning. I analogi till detta påvisar lärare 3 att introduktionsklasserna betraktas som exklusiva verksamheter som försvinner när pengarna måste sparas. I denna kategori framhåller lärare 3 att hans skola får ungefär 50 000 kr/elev vilka förbrukas till reala elevernas behov medan högre cheferna hänvisar till 100 000 kr som lärare 3 uppfattar som ett försök att lägga ansvar på lärarna för låg kvalitet i undervisningen. Enligt lärare 3s uttalande, andra delen av summan används till höga hyror och byråkrati. På grund av olika anledningar som inte anges av lärare 2 drabbades skolan av fel kvalificerad samt felplacerad personal. Lärare 1 ser en stor betydelse av projekt som skolan deltog i och som gav stora finansiella satsningar till verksamheten. Särskilt intresse väckande är detta som lärare 3 säger i samband med hans mejl växling med de områdes ansvariga politikerna. Hens mejl korrespondens med politikerna drar deras engagemang i skolans problem i tvivelsmål. Det syns att de inte har tillräcklig ”insikt” i nyanlända elevers situation, även om de är informerade - svarar de allmänt, försöker avsäga sig från ansvar för situationen och pekar på sektors chefer samt rektorer som de ansvariga. Det verkar som att ingen vill flytta styrning över verksamheterna närmare till rektorer eller verksamhets representanter samt föräldrar och elever.

5.4.7 Demonstrationer och protester

Lärare 1

Informanten var medveten om att många lärare var arga och gick med protestbrev till stadsdelsnämnden och skolledningen. Till en början kändes det som rektorn var på lärarnas sida: "Det handlar om att lärarna anser att det finns en personalbrist, men cheferna säger att det gör det inte, det handlar om att ni måste arbeta annorlunda. Det rörs mycket i grytan."

Så huvuddelen av protesterna gick direkt till de högre cheferna. Detta gillades inte av skolledningen så de hävdade att alla klagomål måste gå linjevägen det vill säga att man måste framföra eventuell kritik till sin närmaste chef och han i sin tur tar upp det med sina chefer och så vidare. Denna åtgärd har lätt till att rektorerna har gott mer och mer över till chefernas sida. Därför har stämningen på skolan blivit betydligt sämre, det finns en misstänksamhet även mot rektorn som tidigare bara var riktat mot de högre cheferna. Till följd av denna oro ibland lärarna var det många som slutade och innan de nyanställda "är med i laget" har mycket av den goda stämningen emellan lärarna försvunnit. Denna goda stämning var ett stöd som bidrog till att man kunde fortsätta arbeta även om neddragningarna ökade lärarnas arbetsbörda. Informanten anser dock att: "Det var "en icke fungerande relation mellan lärare och chefer/arbetsgivare...." som var grunden till den försämrade stämningen på skolan.

Så har det varit i många år på skolan att det fanns konflikt mellan personal och chefer på högre nivå framför allt, ibland har rektorerna inte mitt i mellan men den ilskan har varit mot högre chefer, politiker, stadsdelsnämnden, verksamhetschef men nu kanske alla chefer är tillsammans mot personalen, konflikt, personalen.

Lärare 2

Vår informant samt många andra lärare på skolan (och några skolor som befinner sig omkring i invandrar tät område) har varit aktiva i demonstrationer och protester som ägde rum 2008/2009 – 2012/2013 och betonar särskilt att lärarna hade ingen möjlighet att "gå ner och säga vad vi tyckte när skolnämnden hade beslutet", men fick bara prata med sin respektive rektor (för att man skulle gå linjevägen) och även rektorn "fick skäll från sina chefer. Och de cheferna fick skäll av stadsdelsnämnden," tror jag. Vidare påpekar läraren att man inte kunde demonstrera i den stadsdelen på grund av man var bosatt i den andra och att det var föräldrarna som skulle demonstrera. Dessutom berättar läraren att många var tvungna att ta tjänsteledig två gånger för att gå på demonstration och "så fick vi löneavdrag om vi gick på mötena" samt fick de veta att de inte var lojala när de frågade "är det en diktatur? Får inte vi säga vad vi tycker och tänker?"

Viktigt att notera att läraren var med och protesterade när kulturskolan las ner:

Vi fick inte ha kulturskolan i våra klasser, fantastiskt arbete i kulturskolan och det är någonting ni borde skriva om. För det främjade svenska 2 eleverna verkligen. Oerhört mycket, de satte musik till deras ord. De fick skriva texter, lära sig sånger, rytmer, danser använda hela kroppen för att säga vad de tycker och tänker. Det tog de bort under den här perioden och det fick inte vi säga vad vi tyckte.

Förutom understryker vår informant att lärarna skrev ett brev:

Det skickades fel, det skickades inte linjevägen, det skickades för högt upp, detta fick vi bannelser för, så fick man inte göra. Man fick bara rapportera till sin närmaste chef. Vi fick inte skicka till vår stadsdels chef. Vår närmaste chef bestämmer sen om det är något som är värt att gå vidare med eller inte. Så där kan man prata demokrati!

Lärare 3

Den intervjuade läraren framhåller att:

Reaktionerna var olika beroende på vem det handlar om. Då vi lärare har protesterat och demonstrerat på olika sätt, har ledningens reaktion varit att försöka att få oss att hålla tyst och mer eller mindre direkt hotat med hänvisning till lojalitetsplikten vi som anställda har att arbeta efter fattade beslut.

Samtidigt poängterar informanten att föräldrarnas återverkan har varit mycket positiv. Så här uttrycker sig läraren vidare:

Min uppfattning är att den psykologiska reaktionen på de ständiga nedskärningarna bland oss som jobbar är att vi blivit utmattade och uppgivna. Vi gör det bästa möjliga tillsammans med våra elever, men att försöka protestera och argumentera för att de elever som behöver extra stöd, till exempel de nyanlända, ska få det, det känns meningslöst. De lyssnar inte. Det enda de verkar vara intresserade av är i namn av konkurrens upprätthålla en positiv bild av skolan; hur verkligheten ser ut är sekundär.

Lärarna 2 och 3 deltog själva i demonstrationer och protester i samband med omorganisationerna och nedskärningarna medan lärare 1 erkänner att hen var medveten om vissa protester. De skrev bland annat brev till högre chefer samt demonstrerade. Lärare 2 drar demokrati i tvivelsmål på grund av lärarna kunde inte framföra sina åsikter och de var tvungna att gå på linje vägen samt jämför den här demokratin till en diktatur medan lärare 3 understryker att många kände sig direkt hotade. Lärare 2 och 3 fick veta att de inte var lojala mot sina arbetsgivare och samtidigt hävdar alla informanter att stämningen mellan lärarna och ledare var dålig. Lärare 2 hade ett speciellt önskemål att skriva om att kulturskolan las ner på grund av nedskärningarna. Lärare 3 betonar nedskärningarna frigjorde känslorna av psykisk utmattning och resignation. Slutligen menar alla lärare att demonstrationer och protester inte gjorde något djupt intryck på de högre cheferna trots att lärarna påpekade ett stort behov av stöd exempelvis hos nyanlända elever. Alla lärare erkänner att stämningen på skolorna var ganska dålig.

5.5 Sammanfattning av resultat

I den här studien granskade vi hur fyra yrkesgrupper dvs. områdesansvarig psykolog, områdeschef, tre rektorer och tre lärare såg på förändringarna under perioden 2008-2013. Resultatet visade att ledningen inte ville tala om nedskärningar de föredrog att kalla det anpassningar. De förklarade skillnaderna som att det fortfarande fanns lika mycket pengar per elev men då stora förändringar hade blivit tvungna att genomföras eftersom skolorna förlorade många elever till fristående verksamheter. Skolorna förlorade stora inkomster men stod där med fortfarande samma fasta utgifter vilket i realiteten betydde mindre pengar kvar att spendera på eleverna. Det var helt upp till rektorerna att lösa problemet men förutsättningarna ändrades hela tiden.

Resultatet påvisar att det uppstått vissa brister i mottagandet av nyanlända elever på grund av nedläggning av en introduktions enhet. Efter detta görs utvärderingar av nyanlända elevers kunskaper på betydligt kortare tid, med brister i kvaliteten som följd. Några av våra representanter var dock kritiska mot verksamhetens arbete på grund av dess brist på pedagogisk kartläggning.

Två av våra informanter påpekar att vissa stadsdelar ändrade definitionen av nyanländ elev som begränsar tiden som man har rätt att kalla sig som nyanländ till 2 år trots att den allmänna definitionen omfattar 4 år enligt statsdefinitionen. Anledningen till detta berodde enligt lärarens utsaga på ekonomiska faktorer. Denna syn skiljer sig dock från rektorernas uppfattning av problemet.

De flesta av våra informanter erkänner att extra stöd i form av studiehandledning på modersmålet inte är tillfredställande i de beskrivna områdena på grund av ekonomiska faktorer. De flesta undersökta skolor erbjuder stöd i form av introduktions- förberedelse klasser där eleverna får möjlighet att lära sig det svenska språket. Å andra sidan är tillträde till dylika klasser begränsade i vissa fall, förslagsvis en skola bedriver undervisningen i sådana klasser från åk 6 medan i andra skolor fanns det en period när nyanlända barn var direkt placerade i de ordinarie klasserna utan extra stöd. Några av våra informanter lägger märke till att det finns en tendens att slussa ut nyanlända elever snabbare till reguljära klasser utan tillräckliga språkliga kunskaper. Nedskärningarna är det viktigaste skälet till snabbare utslussning enligt lärarnas utsagor.

Vidare avslöjar vår studie stora lokalbrister i några av de utvalda skolorna. Bristerna gäller såväl nyanlända som elever i allmänhet. Några av våra informanter finner problem i att såväl de flesta rektorerna som lärarna berättar att bemannings täthet i deras verksamheter minskades på grund av nedskärningarna respektive anpassningarna och att i vissa skolor är rektorerna tvungna att anställa oerfarna lärarna som inte har tillräcklig kompetens för arbete med nyanlända elever. Parallellt påvisar resultatet att antalet elever i grupper ökade i samband med minskning av lärartätheten. Detta resulterar i att arbetsbelastningen bland bemanningen i de undersökta skolorna ökade kraftigt och samtidigt är det nedskärningarna som enligt alla lärare är skälet till inverkan på skolornas situation under perioden 2008-2013. Alla intervjuade lärare erkänner att såväl undervisnings kvalitet som kunskapsutveckling försämrades i samband med nedskärningarna medan rektorerna märkte inga försämringar på grund av så kallade anpassningarna. Viktigt att nämna är att vissa lärare har (hade) möjlighet att samarbeta.

Enligt rektorernas samt områdes chefs uttalande får varje skola 100 000 kr. per elev/år men samtidigt är hyreskostnaderna i de beskrivna områdena är enorma på grund av byråkratiska misstag då hyresförhandlingarna skedde. Dessutom påvisar resultat att det förekommit vissa protester i form av demonstrationer och manifestationen under perioden 2008-2013. Reaktionerna på de protesterna var olika beroende på yrkesgrupp.

6. Diskussion och avslutande reflektioner

6.1 Har nedskärningarna direkt påverkat nyanlända elevers situation i följande läsår 2008-2013?

Speciellt iögonenfallande är att granskade grupper benämner ”den ekonomiska företeelsen” vilken ”nedskärning” är på olika sätt dvs. alla arbetsledare använder begreppet „anpassning” medan lärarna begagnar sig av termen nedskärning. Tillämplig av begreppet anpassning istället för nedskärning motiverar områdes chefen samt rektorerna att ett stort antal elever bestämde sig att fortsätta undervisningen i fristående verksamheter och i den här faktorn finner de informanterna förklaringen av den uppkomna situationen i undersökta områdena. Problem av minskning av antalet av elever tangeras även i Bunars (2001) undersökning där författaren betonar att välbeställda familjer flyttar ofta sina barn till andra skolor med bättre renommé. Som påtalas i början av uppsatsen hade (har) vissa rektorer och vissa lärare möjlighet att samarbeta. Viktig att notera är att deras uppfattningar är i enstaka frågor ibland divergerande och de diskrepanserna kommer vi också att framhäva i det här avsnittet. Särskilt intresseväckande är att alla rektorerna uttalar sig djärvt om situationen i andra skolor i området. Det verkar som att rektorerna är väl orienterade i problematiken i närliggande verksamheter.

Utifrån lärarnas perspektiv visar resultatet tydligt att i de allra flesta undersökta skolor tilldrog sig nedskärningar (anpassningar enligt rektorernas uppfattning) som påverkade i stor grad såväl nyanlända elever som alla andra elever med invandrarbakgrund i de undersökta områdena.

För det första pekar de flesta informanterna på minskning av lärartätheten såväl ansvariga för nyanlända elever som skolbemanningen i allmänhet samt elevhälsovårdspersonal i synnerlighet under perioden 2008-2013. Frågan om minskning av elevhälsovårdspersonal lyfts fram i samtalet med områdes chefen som erkände att den här typen av besparingar var mycket vanlig i skolorna. Den här punkten tangeras även av skolpsykologen som hävdar att när någon av tjänstgörande psykologer är sjukskriven på långsikt anställer man inte någon vikarie som resulterar i att vissa skolor är helt utan psykologiskt hjälp under längre perioder. Detta stämmer överens med litteraturen, bland annat Stefan de Vylder (1997), Gustav Fridolin (2009), Sven-Eric Liedman (2011) klagar i sina böcker att minskningen av bemanningen är en av de första effekterna som förekommer när det ska sparas. Detta observerar man även i Nyberg och Persson (2009) studie då författarna hävdar att personaltätheten per barn minskades i undersökta verksamheter på grund av nedskärningarna. Bunar (2001) understryker att minskningen av antal elever leder till försvagning av skolans budget som i sin tur innebär minskning av personaltätheten. Även Skolinspektion (2009) ägnar uppmärksamhet åt nödvändigheten av större personaltätheten i skolorna.

För det andra påvisar vårt resultat att i avseende med minskning av lärartätheten ökades antalet elever i grupperna. Problematiken lyftes tillika fram i såväl Nyberg, Perssons (2009) granskning som i Stefan De Vylders (1997) samt Sven-Eric Liedman (2011) skrift. Författarna betonar att klass relativ grupps storlekar ökades i samband med nedskärningarna. Dessutom påvisar våra resultat att arbetsbelastningen bland personal i de undersökta skolorna ökade kraftigt i samband med nedskärningarna, det är dels mycket mera dokumentation och dels har administrativ personal försvunnit så deras jobb har lagts över på lärartjänsterna. Detta framträder framför allt i lärarnas samt psykologens uttalanden. Till den här problematiken anknyter även Lärarförbundet i sin rapport och påpekar att lärarnas administrativa uppgifter borde reduceras för att kunna ge bättre uppmärksamhet på barns inläring och stöd för

eleverna med särskilda behov. Den ökade arbetsbördans problematik rör också de Vylder (1997).

För det tredje slår Lgr11 fast att "Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av särskilt stöd, och samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande". Skolinspektion (2009) rapporterar att under de sista åren måluppfyllelse i de undersökta skolorna var i fallande trend som i sin tur åstadkom en sänkning av undervisningskvalitet. Vidare nämnde Nyberg och Persson (2009) att med avseende på nedskärningarna är det omöjligt att ge adekvat stöd för barnet i förskolan. Detta stämmer överens med Stefan de Vylder (1997) och Gustav Fridolins (2009) iakttagelser kring undervisningskvalitet i den svenska skolan i ljuset av nedskärningarna inom skolområdet. Alla intervjuade lärare lyfte fram den här frågan och erkände gemensamt att nedskärningarna i den beskrivna perioden påverkade i en stor grad kvalitén av undervisning hos nyanlända elever. Stödet som skolan erbjuder för nyanlända elever inte är tillfredställande på grund av resursmässiga faktorer. Svagheten av den här uppsatsen är att vi inte ställde en tydlig fråga om undervisningskvalitet hos nyanlända elever till rektorerna. Trots detta dök det här temat upp under diskussions gång med 2 rektorer och exempelvis rektor 3 hävdar att hen inte märkte försämringar i nyanlända elevers kunskapsutveckling på grund av de förändringarna. Rektor 2 bedömer att hans verksamhet fick bra resultat i perioden 2007-2011 och detta berodde på stora satsningar på invandrar elever från verksamhetens del. Som man ser skiljer sig rektorernas uppfattning angående undervisnings kvalitet hos nyanlända från lärarnas inställning.

Skolverket (2008) slår fast att skolans skyldighet är att ge nyanlända elever tillträde till studiehandledning på modersmålet som är oerhört betydande i elevens framtida kunskapsutveckling. Skolinspektionens granskning (2009) pekar på otillräckligheter i organisationen av den här typen av stöd i de undersökta skolorna. Lärarförbundets rapport (2013) varnar för att eleverna i extrastötnings behov inte får den trots att pedagogerna inrapporterar detta och avsaknad av resurserna sim ligger till grund för problemet. Stefan de Vylder (1997) anser att nedskärningarna leder till en minskning av hemspråks - och special undervisning. Detta stämmer överens med resultat vi fått fram där det visar sig att i de undersökta verksamheterna finns det tendenser att gruppera elever för att avhålla sig från större beställningar av studiehandledning. Detta bekräftas också av rektor 3. Enligt lärarnas utsagor i vissa perioder var eleverna berövade extra stöttning över huvud taget på grund av ekonomiska omständigheter. Rektor 1 bedömer att på grund av begränsade resurser var beställningarna av studiehandledning symboliska och otillräckliga i verkligheten. Vissa rektorer erkänner att det fanns skolor i området som inte stödjer nyanlända elever alls.

Skolverket (2008) påvisar att ofta får nyanlända elever möjlighet att påbörja sitt äventyr med den svenska skolan i speciella introduktions klasser där undervisas framför allt svenska språket. De flesta undersökta skolor erbjuder ett dylikt stöd för nyanlända elever i varierande utsträckning enligt våra informanter. Enbart rektor 2 förnekar introduktions klassers ändamålsenlighet. I vissa fall är tillträde till så kallade förberedelseklasser begränsade dvs. en skola bedriver undervisning i sådana klasser från åk 6 medan i andra skolor fanns det en period när nyanlända var direkt placerade i de reguljära klasserna utan extra stöd på grund av nedskärningarna. Problematiken som uppstod i avseende med introduktions klasser är att på senare tid observerar man tendenser till att slussa ut nyanlända elever snabbare utan tillräckliga kunskaper i det svenska språket till ordinarie klasser. Anledningen till detta ser lärarna i besparingar. Klassföreståndarna i vanliga klasser är tvungna att behandla nyanlända barn med svaga kunskaper i svenska som åstadkommer stress hos pedagogerna. Dessutom kommer klasslärarna underfund med att de inte har möjlighet att ge sådana elever en lämplig

undervisning på grund av de måste parallellt hantera hela klassen. Detta medför till försämrade resultat i allmänheten. En av våra informanter jämför den här situationen med en nedåt gående spiral. Vissa rektorer lägger också märke till problematiken med snabbare utslussning men anknyter inte direkt till ekonomiska faktorer.

6.2 Har nedskärningarna indirekt påverkat nyanlända elevers situation i följande läsår 2008-2013?

På grund av nedskärningarna minskades resurserna som rektorer kan satsa på undervisning. Lärare är mycket oroad och förstår inte var de pengarna är, eftersom i skolan finns det enbart finansiella problem. Teoretiskt får skolan 100 000 kr för varje elev men i praktiken visar det sig att hälften måste rektorer betala tillbaka till staden, eftersom hyrorna har blivit så höga. Problematiken resoneras också i rektor 1 och lärare 3 uttalande. Rektor 1 hävdar att hyrorna i högstadieskolorna är oerhört höga som i sin tur resulterar att rektor inte kan använda alla fördelade insatser för elevens reella behov. Vikten av problemet ser även lärare 3 som påstår att ”många tiotals miljoner” är avsedda på bland annat byråkrati och höga hyror. Detta stämmer överens med litteraturen dvs. Gustav Fridolins (2009) analys som visar att lokalkostnaderna ökade kraftigt och tack vare höga hyror kunde kommunerna hämta hem mer pengar från skolorna. Bunar (2001) understryker att rektorerna och lärarna brottas konstant med vardagliga problem exempelvis ekonomi som resulterar i att frågorna om demokrati och jämlikhet hamnar på en annan nivå.

I den beskrivna perioden ägde stora omstruktureringar rum i vissa verksamheter som resulterade även i nedläggningar av några skolor i området och i de kvarstående hade det blivit trångt. En av rektorerna berättade en ovanlig historia – hen hyrde ut en byggnad, eftersom i skolan hade mindre elever än idag. Lokalen hyrde en förskola. Idag, när det finns för många elever för att normalt kunna undervisa bara i en byggnad vill rektorn avsluta avtalet och få uthyrda byggnaden tillbaka. Detta visade sig tyvärr vara omöjligt, eftersom, enligt rektorn, förskolans chef har ett större nätverk och vänner på betydelsefulla positioner därigenom har de lättare att få gehör för sina önskingar. Informanten säger sig bli diskriminerad av områdescheferna. Paradoxalt är nu rektor tvungen att hyra lokaler i närliggande skola där egentligen förekommer vissa lokalproblem. Trängsel känns särskilt av lärare och elever. Situationen leder till vissa krislösningar bland annat att undervisningen för nyanlända bedrivs i två skift, som lärare 3 informerar oss om. Belägenheten i den här pedagogens verksamhet är särskild allvarlig eftersom skolans lokaler är uppbookade hela tiden och undervisning för nyanlända elever sker i ett litet, trångt klassrum som kan rymma maximalt 8 personer och i samband med en stor inflyttning av de nyanlända till skolan är dessa lokala villkor oacceptabla. Även Lärare 1 betonar att skolan har problem med lokaler i allmänhet på grund av omorganisationen. De svårigheterna uppstod bland annat på grund av att en närliggande skola använder vissa av skolans lokaler då de inte hade tillräckligt med lokaler själva. Enligt en av våra informanter fanns det prognoser om större invandrarinflyttning i de områdena innan vissa skolorna blev nedlagda. Sammanfattningsvis uppstod ett stort problem med lokalerna i några skolor i den beskrivna perioden medan lokalerna i de nedlagda skolorna står fortfarande tomma.

Denna dramatiska situation i de invandratäta områdena ledde till protester och demonstrationer av lärare och föräldrar under vissa perioder. Paradoxalt nog betonas i det svenska samhället att demokratin är centralt, medan de protesterade lärarna anser sig ha blivit avskräckta, även hotade. Dessutom utvecklas det svenska utbildningssystemet åt ett felaktigt håll, eftersom det leder till en klyfta mellan svenska och invandras barn. Bunar (2001) understryker att en sådan handling orsakar isolering som kan jämföras med Belgien, där det är något negativt, och det skadar skolans goda anseende att ha invandrar elever i skolan.

Problemet märker också till de Vylder (1997) som skriver att segregationen visas nu även i skolan, eftersom nyanlända elever är oftast bosatta i förorterna eller i invandrartäta områdena där inte finns många svenskar. På grund av detta har barnen svårt att assimilera sig med det svenska samhället som de faktiskt inte känner till. Å andra sidan informerar hen att undervisningskvaliteten är sämre än tidigare. Den intervjuade områdeschefen markerar tydligt att bara tre stadsdelar tar emot nyanlända elever medan andra, väletablerade försöker undvika detta. Även Skolinspektionen skriver i sin rapport (2009) att kompetensen hos lärarna som jobbar med nyanlända elever varierar tydligt. Granskningen poängterar att lärarna saknar kunskaper om andraspråksinlärning och kompetensutveckling i det här området är mycket önskvärt och ansvar för detta ligger i kommunernas uppdrag. Detta stämmer överens med rektor 1 och lärare 2s uttalande. Rektor 1 var tvungen att anställa helt oerfarna lärare som inte passar på andra arbetsplatser. De drivande pedagogerna försvann på grund av politiska beslut som omöjliggjorde fortsatt arbete på samma sätt enligt lärare 2.

På grund av sämre kvalitet av inlärning, brist på modersmållärare och studiehandledare har invandrar elever svaga resultat. I flera skolor glömmar man att nyanlända elever behöver särskilt stort hjälp för att kunna prestera. Man fokuserar för mycket på pengar och detta ses i alla aspekter. Även definitionen av en nyanländ elev förändrades för att kunna spara pengar. Vanligen använder Sveriges Kommuner och Landsting i sin definition en gräns om fyra år och menar att maximalt så länge får en elev ha varit i Sverige för att betraktas som nyanländ (*Sveriges Riksdag* 2013), men i invandrartäta områdena brukar man förkorta den maximala perioden till enbart två års tid, vilket leder till vidare isolering, begränsad tillgång till extra stöd som eleverna har rätt till som i sin tur åstadkommer problem med inlärning. Hos Erikson (1997) kan vi läsa att under skolåldern lär barn sig snabbast i sitt liv, dessutom har vilja och motivation att samarbeta med andra, skapa nya saker och idéer, vill lära sig från lärarna och bli som hans eller hennes auktoriteter. Numera omöjliggör man den processen eftersom elever inte har även chans att lära sig tydligt det svenska språket. Studiehandledare garanterar barnet kontinuerlig och logisk utbildning så att barnet kan förstå och tack vare detta utveckla sig, annars blir den missförstått och kan resultera i avskräckning. Å andra sidan Lev Vygotskij understryker hur viktig interaktion och samspel med samhället är. För barnet är språket ett verktyg att uttrycka sin tankevärld, söka sin identitet. Genom nedskärningarna verkar man mot nyanlända elevers sociala utveckling, och bekräftar man den klyftan som vi redan nu observerar.

Nedskärningar eller anpassningar? Våra informanter använder de två begreppen annorlunda – lärarna är mer radikala i sina bedömningar och kallar förändringar direkt för nedskärningarna, vilka skulle man kunna undvika. Rektorerna använder av sig det mjukare begreppet anpassning och associerar situationen inte med finansiella krisen utan med elevernas val att utbilda sig i friskolor i stället för att fortsätta i de kommunala. Rapport av Lärarförbundet (2013) understryker att det är politikerna och områdeschefer som bestämmer medan det är rektorer och lärare som vet var brister och behov finns. Detta påpekas även tydligt i Lgr 11 att ”resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör”. Verkligheten ser dock annorlunda ut. Högre chefer slår dövörat till lärarnas och vissa rektors böner samt observationer enligt några informanters utsagor.

Vår informants konversation med politikerna gav oss en helhetsbild på situationen på högre nivåer av utbildningsorganisationen, därför bestämde vi beskriva det i den uppsatsen. Politikerna känns vara omedvetna om nyanlända elevers problem, även om de är informerade svarar de allmänt, försöker avlösa sig från ansvar för situationen och pekar på sektors chefer samt rektorer som de ansvariga. Det visar sig att siffrorna är avgörande, och dessutom ingen vill flytta styrning över verksamheterna närmare till rektorer eller verksamhetsrepresentanter samt föräldrar och elever. Politikerna svarar bara att det är bra att diskutera och kanske tänka

på ett mer demokratiskt sätt att bestyra utbildningssystemet. Det ser ut så som problemet finns och ska stanna kvar eftersom det ses ingen vilja att motverka det. Bulun och Andersson (2009) framhåller att deras informanter lägger ansvar på politikerna som borde lösa alla uppstående problem utan att försöka ekonomisera skolan. Kritiskt mot politiker är också de Vylder (1997) som anser att politikernas uttalande låter falskt och deras förehavanden medför till minskning av undervisningskvalitet i den svenska skolan. Rektor 1 exempelvis rapporterade till politikerna problem med rekrytering av lärare men hans förfrågan är fortfarande utan konkret svar. Lärare 2 påstår att på grund av politikernas beslut försvann duktiga pedagoger från skolan och på några år kollapsade hela verksamheten.

Vi anser att det finns för lite forskning i området och mera undersökningar ska vara till nytta för politiker att få bättre underlag för sina beslut genom att se konsekvenser av tidigare förändringar.

På grund av få material och annan synvinkel som vi analyserar i vår uppgift är politikernas roll och verksamhet med tanke på invandrar elever en bra utgångspunkt till vidare forskning.

6.3 Teoretisk analys

Utifrån Vygotskijs teori har samspel mellan barn (elev) och vuxen (lärare) betydande innebörd vilken har svårt genomförbart enligt våra informanter (alla intervjuade lärare, rektor 1) i våra beskrivna invandrantäta områden på grund det faktum att lärarna inte kan ge den adekvata undervisningen som eleven bör få enligt läroplanen. Detta är ett resultat av minskning av skolpersonals tätheten och ökningen av klass storlekar enligt lärare 1, 2, 3 samt rektor 2. Detta medför till att undervisnings kvalitén sjunker drastiskt och måluppfyllelsen är på mycket låg nivå. Samtidigt är samspelet mellan elever och lärare en stabil grund för elevernas lärande samt leder till lyckad och snabbt kunskapsutveckling. Hos Erikson (1997) kan vi läsa att under skolåldern lär barn sig snabbast i sitt liv, dessutom har vilja och motivation att samarbeta med andra, skapa nya saker och idéer, vill lära sig från lärarna och bli som hans auktoriteter. Några av våra informanter (alla lärare samt psykolog) bekräftar att i avseende med minskning av lärartätheten och ökade arbetsbelastning som i sin tur resulterar att den stressade och överbelastade läraren kan inte skapa tillräcklig mycket med lämpliga interaktioner med eleven (också i Vygotskij). Numera omöjliggör man den processen eftersom elever inte ens har chans att lära sig det svenska språket till en tillräcklig nivå, som bekräftas av alla pedagoger.

Konsekvenserna av otillräckliga psykologiska, sociologiska och kulturella faktorer framställda av Vygotskij medför till oriktig social och kulturell utveckling hos barn (elever). Enligt vår tolkning är det en av de största problem som nyanlända elever möter på vägen i sin kunskapsutveckling.

Vidare påpekar Vygotskij att språkliga interaktioner i barnutvecklingsprocessen är betydande. Vi har uppfattat detta som att det är studiehandedaren som garanterar nyanlända elever kontinuerlig och logisk utbildning så att barnet kan förstå och tack vare detta utveckla sig, annars blir hen missförstått och det kan resultera i avskräckning. Enligt Vygotskij är språket barnets verktyg för att uttrycka sin tankevärld, söka sin identitet. Genom nedskärningarna verkar man mot nyanlända elevers sociala utveckling, och bekräftar det som vi redan nu observerar. Nedskärningarna (anpassningarna) leder till otillräcklig tillgång till studiehandedning (alla lärare, rektor 1) samt överbelastning av hela lärargruppen, som bekräftas av psykolog, följd till minskning av samarbetsmöjligheter mellan klassföreståndaren och studiehandedaren.

Till följd av Vygotskij teori säger Strandberg (2006) med avseende på globaliseringen träffar en människa ”andra nya människor, nya vanor, nya trosföreställningar, nya sätt att leva, nya platser” (s.198). Detta tolkar vi sam att en nyanländ elev möter andra elever och skolpersonal som pratar ett annat språk, nya regler som måste följas, nytt boende, mat, nya omständigheter och detta i sin tur kräver en snabb anpassning och nya interaktioner i samspelet med den nya omgivningen.

Värd att nämna är att nedskärningarna (anpassningarna) under den beskrivna perioden ledde till stora omstruktureringar som orsakade trängsel i vissa skolor i området samt kvarstående svårigheter med lokaler, som bekräftas av lärare 1, 3, samt rektor 1. Det leder tankarna vidare till Strandbergs (2006) betraktelser om ”rum för lärande” d.v.s. om en likvärdig lärande miljö för såväl nyanlända som andra elever. Resultat påvisar att lärande miljön i några beskrivna verksamheter inte är på tillfredställande nivå, som bekräftas av lärare 2 och 3 och detta kan framkalla icke önskvärda beteenden hos eleverna samt störningar i deras kunskapsutveckling.

6.4 Förslag till fortsatt forskning

Förslag till vidare forskning inom detta område bör innefatta frågeställningar om hur de ansvariga tänkte fortsätta med anpassningarna och vad de anser om anpassningarnas resultat är betydande. För att få ett bredare perspektiv kan man även genomföra en undersökning i ett annat invandrat område, i några skolor i icke invandratäta områden samt i några slumpmässigt valda friskolor. Ytterligare studier som bör göras är hur elevernas betyg i de nationella proven i vissa kärnämnen påverkades i förhållande till tidigare elever som inte berördes av nedskärningarna. Ett annat perspektiv på nedskärningarna som kan vara av vikt är det av berörda elevers och föräldrars.

6.5 Kunskapsmässigt bidrag

Enligt Patel och Davidson (2011) ”är det primära syftet med utvecklingsarbeten att bidra till förändring, dvs. att starta en process som innebär en utveckling i något avseende” (s.11). Syftet med kunskapsmässigt bidraget i vår studie var att bevisa vilka konsekvenser kan förekomma i samband med ostabilt skolans bedrivande med fokus på de ekonomiska faktorerna. Det är speciellt viktigt i de invandratäta områdena, där inflyttning av nyanlända elever är stor, och var och en skola måste vara förbered för att snabbt och på tillfredställande sätt ta emot nyanlända elever och så fort så möjligt inkludera de i skolgång samt i den nya sociala miljön. Störningar vilka kan uppstå på vägen till ovan nämnda kan påverka inte bara nuvarande elevens situation i skolan men kan vara betydande för deras lyckande i framtiden. Det är viktigt att alla som är generellt inblandade i skolmiljö (inte bara lärare, rektorer, psykologer men också högre chefer och politikerna) bör framställa elevens bästa på första plats. Förhoppningsvis ska vårt arbete vara till nytta till alla som är inblandade i ”skollivet” för att undvika i framtiden de iögonfallande situationer där undervisning och kunskapsutveckling kan inte behållas på tillfredställande nivå. Vi anser att om de styrande fortsätter på den påbörjade vägen så kommer det att bli svårare för nyanlända elever att nå kunskapskraven. Detta påverkar givetvis integrations takt och ge i sin tur stora samhällsekonomiska kostnader som vida överstiger gjorda besparingar.

Referenser

- Bulun, G. , Andersson, M. (2009). *Ungdomars hälsa i spåren av finanskrisen*.
<http://hdl.handle.net/2077/22080> hämtat den 02.05.2013
- Bunar, N. (2001). *Skolan mitt i förorten – fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Stockholm: Brutus Östling Bokförlag Symposium.
- De Vylder, S. (1997). *Barn och ekonomisk politik*. Stockholm: Rädda barnen förlag.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Erikson, H. E.(1997) *Dziecinstwo i spoleczenstwo.[Barndom och samhälle]* Poznan: Dom Wydawniczy Rebiss över. Przemyslaw Hejmej.
- Fridolin, G. (2009). *Blåsta! Nedskärningsåren som formade en generation*. Stockholm: Ordfront.
- Karandashev, Y. (2011) *Metateoria rozwoju L. S. Wygotskiego: opis formalny. [En formell beskrivning av metateorins utveckling av L.S. Vygotski]*
<http://wydawnictwo.wsei.lublin.pl/files/037060%20Yuri%20Karandashev%20Metateoria....pdf> hämtat 22.06.2013.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Liedman, S.E. (2011). *Hets! En bok om skolan*. Falun: Albert Bonniers Förlag.
- Läraryrkesförbundet (2013). *Lyssna på lärarna – så kan alla elever nå målen*.
[http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/bilagor/B8F858C004482F15C1257B390031573D/\\$FILE/rapport_lyssna_20130325.pdf](http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/bilagor/B8F858C004482F15C1257B390031573D/$FILE/rapport_lyssna_20130325.pdf) hämtat 30.04.2013.
- Natur och Kulturs Svenska Ordbok*. (2001). Stockholm: Natur och Kultur.
- Nyberg & Persson (2009). *Nedskärningarnas betydelse för kvalitén en enkätstudie över pedagogers upplevelser av nedskärningarna inom förskolan*.
<http://hig.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:283666> hämtat 11.04.2013
- Patel, R., Davidson, B. (2011). *Forskning, metodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4:e uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket (2008). *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Lgr11. Stockholm: Skolverket.

- Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken*. Stockholm: Norstedts.
- Sveriges Riksdag (2013). *Utbildning för nyanlända elever* Departementsserie 2013:6
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utredningar/Departementsserien/ds-2013-6-H1B46/?html=true#page_38 hämtat 23.03.2013.
- Выготский Л. (1997). *Вопросы детской психологии*. [Problem inom barn psykologin]. Moskva: СПб СОЮЗ.
- Weller, D. (1995). *School restructuring and downsizing: using TQM to promote costs effectiveness*.
<http://www.emeraldinsight.com.ezproxy.ub.gu.se/journals.htm?articleid=841690&show=abstract> hämtat 26.02.2013.
- Wygotski, L. red. Brzezinska, A., Marchow, M. (2002). *Wybrane prace psychologiczne II: dzieciństwo i dorastanie*. [Utvalda psykologiska arbeten II inom barndom och uppväxt]. Poznan: Zysk i S-ka.
- Zakari, G. & Modigh, F. (2003). *Värdegrundsboken om samtal för demokrati i skolan*. Stockholm: Skolverket.

Bilagor

Bilaga 1. Förfrågan om deltagande i intervju

Vi heter Ewa Kanclerz och Eliza Herman-Cederlind och studerar på Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet. I vårt examensarbete kommer vi att inrikta oss på vilket sätt skolorna organiserar hjälp för nyanlända elever utifrån nedskärningarnas perspektiv som ägde rum 2008-2013.

Syftet med vår studie är att belysa och analysera områdes chefens, psykologens, rektorernas, samt lärarnas syn på den uppkomna situationen.

Därför undrar vi om ni skulle vilja delta i vår studie.

Givetvis är deltagandet frivilligt och alla svar kommer att behandlas konfidentiellt och anonymt. I studien kommer det inte att nämnas några namn på varken intervjuade personer eller skolor.

Vår uppsats är en offentlig handling och kommer att vara tillgänglig för allmänheten.

Med vänlig hälsning

Ewa Kanclerz

Eliza Herman-Cederlind

Bilaga 2. Intervjufrågor till områdes chefen

1. Berätta om din bakgrund, hur länge har du varit områdes chef och hur länge har du arbetat i den här verksamheten?
2. Hur ser elevernas (nyanlända elevers) situation ut utifrån ditt perspektiv i invandrartäta områden med fokus på nedskärningarna?

Bilaga 3. Intervjufrågor till psykologen

1. Hur länge har du jobbat med nyanlända elever i invandrartäta områden?
2. Enligt dig, hur påverkar (påverkade) nedskärningarna nyanlända elevers situation i det invandrartäta område där du jobbar utifrån psykologiskt perspektiv?
3. Hur viktig roll har rutiner för nyanlända elevers introduktion i klassen? Vilka konsekvenser förekommer om det finns brister på mottagande och introduktion samt individuell planering? Vilka rutiner är viktigast enligt dig?
4. Hur följs psykologens riktlinjer i skolan angående nyanlända elever i samband med nedskärningarna?

Bilaga 4. Intervjufrågor till rektorer

1. Berätta lite om din lärarbakgrund (rektorsbakgrund), utbildning, hur länge du varit rektor och hur länge du arbetat på den här skolan?
2. Vilka rutiner har din skola när det gäller mottagande och introduktion angående nyanlända elever? Har dem ändrats på grund av nedskärningarna?
3. Hur ser numera nyanlända elevers situation ut när det gäller bland annat psykologisk hjälp och studiehjälpling? Hur såg det ut innan nedskärningarna?
4. Har lokalmöjligheter och undervisningsmaterialmöjligheter i din skola förändrats på grund av nedskärningarna under den här perioden t.ex. bibliotek, datorer och andra hjälpmedel?
5. Har ekonomikrisen påverkat skolorganisation och anställningsstruktur?
6. Hur uppfattar lärarna i din verksamhet förändringarna i samband med nedskärningarna utifrån ditt perspektiv?
7. I den ovan nämnda perioden ägde rum vissa demonstrationer och protester mot nedskärningarna i skolan. Vad blev reaktionerna på de protesterna mot nedskärningar i din skola om det var några?
8. På vilket sätt kan skolans flexibilitet ändras för att på bästa sätt möta nyanlända elevers behov?

Bilaga 5. Intervjufrågor till lärare

1. Berätta om din lärarbakgrund, utbildning, hur länge du varit lärare och hur länge du arbetat på den här skolan?
2. Vilka rutiner har din skola angående mottagande och introduktion av nyanlända elever?
3. Vilket stöd får nyanlända elever?
4. Har lokalmöjligheter och undervisningsmaterialmöjligheter i din skola förändrats på grund av nedskärningarna under perioden 2008-2013?
5. Har arbetsvillkor hos dig förändrats på grund av nedskärningarna under den här perioden? Om ja, precisera.
6. I ovan nämnda perioden ägde rum vissa demonstrationer och protester mot nedskärningarna i skolan. Vad blev reaktionerna på de protesterna mot nedskärningar i din skola om det var några?
7. Tycker du att nedskärningarna som förekommit under ovan nämnda perioden påverkade kvaliteten av nyanlända elevers utveckling?

